

ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต
โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ

ฐานิดา	ชีวเลิศสกุล	533 74208 38
พลอยพิสุทธิ	ทิมขลิบ	533 74615 38
อินทอร	อินทชุตติ	533 75141 38

โครงการทางจิตวิทยานี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยา
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2556

RELATIONSHIP BETWEEN MATERIALISM AND LIFE SATISFACTION: THE MODERATING
EFFECT OF SOCIO-ECONOMIC STATUS

THANIDA	CHEEWALERTSAKUL	533 74208 38
PLOYPISUT	THIMKHIP	533 74615 38
INTUON	INTACHUTI	533 75141 38

A Senior Project in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Bachelor of Science in Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

หัวข้อโครงการทางจิตวิทยา

ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต

โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ

โดย

ฐานิดา ชิวเลิศสกุล

พลอยพิสุทธิ ทิมชลิบ

อินทอร อินทชูติ

สาขาวิชา

จิตวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการทางจิตวิทยาหลัก อาจารย์ ดร. อภิชนา ไชยวุฒิกวรรณ์วานิช

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับโครงการทางจิตวิทยาฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์มงคล มณีศรี)

คณะกรรมการสอบโครงการทางจิตวิทยา

.....อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการทางจิตวิทยาหลัก

(อาจารย์ ดร. อภิชนา ไชยวุฒิกวรรณ์วานิช)

.....กรรมการ

(อาจารย์จรุงกุล บุรพวงค์)

.....กรรมการ

(อาจารย์กมลกานต์ จินข้าง)

ฐานิดา ชีวเลิศสกุล, พลอยพิสุทธิ์ ทิมขลิบ, อินทุอร อินทุติ: ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ (RELATIONSHIP BETWEEN MATERIALISM AND LIFE SATISFACTION: THE MODERATING EFFECT OF SOCIO-ECONOMIC STATUS) อ.ที่ปรึกษา: อาจารย์ ดร. อภิชนา ไชยวุฒิกภรณ์วานิช, 79 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิตในกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน (เพศชาย 78 คน เพศหญิง 52 คน) โดยกลุ่มตัวอย่างตอบมาตรวัดค่านิยมทางวัตถุ มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตในด้านย่อย 3 ด้าน คือ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า มีสหสัมพันธ์ทางลบระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ($r = -.298, p < .01$) และพบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ($r = .382, p < .001$) แต่ไม่พบสหสัมพันธ์ในความพึงพอใจโดยรวมและด้านย่อยอีก 2 ด้าน ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรกำกับ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ในตัวแปรที่พบสหสัมพันธ์ นั่นคือ ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ โดยทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น พบว่า ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่สามารถทำนายความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพได้อย่างมีนัยสำคัญ

สาขาวิชา.....จิตวิทยา.....ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2556.....ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการงานทางจิตวิทยาหลัก.....

5337420838, 5337461538, 5337514138: MAJOR PSYCHOLOGY

KEYWORDS: MATERIALISM / LIFE SATISFACTION / SOCIO-ECONOMIC STATUS (SES)

THANIDA CHEEWALERTSAKUL, PLOYPI SUT THIMKHIP, INTUON INTACHUTI:
RELATIONSHIP BETWEEN MATERIALISM AND LIFE SATISFACTION: THE
MODERATING EFFECT OF SOCIO-ECONOMIC STATUS.

ADVISOR: APITCHAYA CHAIWUTIKORNWANICH, Ph.D., 79 pp.

This research examined the moderating effect of socio-economic status on the association between materialism and life satisfaction. One hundred thirty Chulalongkorn University students, 78 males and 52 females, completed measures of Materialism Scale, the Overall Life Satisfaction, and the three measures of the Life Satisfaction Scale, (i.e. self-satisfaction, social relationship satisfaction and standard of living satisfaction). Results of the Pearson's correlation analyses indicate a negative correlation between materialism and satisfaction in their standard of living ($r = -.298, p < .01$), and positive correlation between socio-economic status and standard of living satisfaction ($r = .382, p < .001$). However, there are no significant correlations between materialism and overall satisfaction, including two other measures of life satisfaction. A hierarchical regression analysis indicates no interaction between materialism and socio-economic status in predicting satisfaction with standard of living.

Field of Study: Psychology Student's Signature:

Academic Year: 2013 Student's Signature:

Student's Signature:

Advisor's Signature:

กิตติกรรมประกาศ

โครงการทางจิตวิทยาฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเมตตา กรุณา ความเอาใจใส่ และการเสียสละเวลาอันมีค่าของอาจารย์ ดร. อภิชนา ไชยวุฒิกุล วาณิช ผู้ซึ่งถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ ให้การปรึกษาแนะนำ ชี้แนวทาง และช่วยตรวจสอบแก้ไขโครงการทางจิตวิทยาเล่มนี้ด้วยความปรารถนาดีมาโดยตลอด รวมทั้งเชื้อเพื่อตำราและเครื่องมือทางการวิจัย แนะนำวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างมากจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วัชรภรณ์ บุญญศิริวัฒน์ ที่กรุณาเชื้อเพื่อเครื่องมือทางการวิจัยสำหรับโครงการนี้ กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพร อุวรรณโณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คัดนางค์ มณีศรี และคณาจารย์ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา และคำแนะนำทั้งในและนอกห้องเรียนแก่ผู้วิจัย

กราบขอบคุณเพื่อนคณะจิตวิทยาทุกคนที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ผู้ให้การเลี้ยงดู คอยให้กำลังใจ และสนับสนุนคณะผู้วิจัยในทุกด้านตลอดมา จนคณะผู้วิจัยมีวันแห่งความสำเร็จและภาคภูมิใจในวันนี้

ฐานิดา	ชีวลเลิศกุล
พลอยพิสุทธิ์	ทิมชลิบ
อินทอร	อินทชุตติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	29
สมมติฐานของการวิจัย	30
ขอบเขตของการวิจัย	30
คำจำกัดความในการวิจัย	30
ประโยชน์ที่ได้รับ	32
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย	33
กลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 3 ผลการวิจัย.....	45
ค่าสถิติพื้นฐานด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์และตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย.....	46
การทดสอบสมมติฐาน	49
การวิเคราะห์ตัวแปรกำกับ	51
บทที่ 4 อภิปรายผลการวิจัย.....	57

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	61
รายการอ้างอิง	65
ภาคผนวก	70
ภาคผนวก ก	71
ภาคผนวก ข	75

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และคณะ.....	47
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้รวม ของครอบครัวต่อเดือน.....	48
3 คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร.....	49
4 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร.....	49
5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงชั้นทำนายความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ.....	53

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	โมเดลทดสอบความเป็นตัวแปรกำกับตามแนวคิดของ Baron และ Kenny (1986).....51
2	โมเดลทดสอบความเป็นตัวแปรกำกับของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวคิดของ Baron และ Kenny (1986).....52
3	ผลการวิเคราะห์การเป็นตัวแปรกำกับของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม.....54
4	เส้นกราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจใน มาตรฐานการครองชีพ โดยแบ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงและระดับต่ำ.....55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ประกอบกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่างๆ ทำให้ผู้คนในปัจจุบันสามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้สังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมด้านต่างๆ มากมาย สิ่งที่เห็นได้ชัดคือค่านิยมในการบริโภคสินค้าของวัยรุ่นไทยที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสื่อออนไลน์ เช่น โฆษณาต่างๆ เว็บไซต์ เฟสบุ๊ค อินสตาแกรม หรือตัวแบบแวดล้อมของเขาเหล่านี้ ทำให้เกิดลัทธิบริโภคนิยมขึ้นกับเยาวชนในประเทศ การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมต่างๆ ส่งผลให้บุคคลพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งการครอบครองวัตถุที่แต่ละต้องสัมผัสได้ถึงความมีตัวตน มีสีสัน โฉบเฉี่ยวดูทันสมัย บ่งบอกถึงรสนิยมที่หรูหรา ชีวิตที่ภูมิฐาน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้เป็นเจ้าของได้อย่างลงตัว รวมถึงการได้ครอบครองวัตถุที่มีคุณภาพ และให้ความรู้สึกรักที่ให้ผู้ใช่มิศักดิ์ศรี และเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ใช้หรือบริโภค จึงไม่เป็นที่แปลกใจว่าทุกวันนี้คนในสังคมไทยส่วนใหญ่ มีค่านิยมทางวัตถุหรือมีวัตถุนิยมมากขึ้น ผู้คนเหล่านั้นต่างให้ความสำคัญกับวัตถุภายนอกที่จับต้องได้ ตัดสินคุณค่าของบุคคลจากรูปลักษณ์ภายนอกมากขึ้น การได้มาซึ่งการครอบครองวัตถุที่ทันสมัยอยู่ในกระแสนิยม เป็นแนวโน้มที่บุคคลจะให้การครอบครองวัตถุและการได้มาซึ่งวัตถุเป็นศูนย์กลางของชีวิต มองการครอบครองวัตถุเป็นหนทางสู่ความสุข และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น รวมถึงเป็นการที่บุคคลให้ความสำคัญกับความเป็นเจ้าของและการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการหรือรูปแบบความปรารถนาที่ต้องการให้ได้มาในสภาวะสุดท้าย (Richins & Dawson, 1992)

ผู้วิจัยได้ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นค่านิยมทางวัตถุในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและพบบทความที่น่าสนใจของแพทย์หญิงวรรณพักตร์ วิวัฒน์วงศา (2553) นั่นคือ ปัจจัยที่ทำให้เด็กมีค่านิยมทางวัตถุสูงในปัจจุบันนั้น พบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการเห็นแบบอย่างของพ่อแม่ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีฐานะดี พ่อและแม่มักจะเป็นผู้ยึดติดยึดถือ หรือนิยมในสิ่งของฟุ่มเฟือยต่างๆ และแสดงลักษณะเช่นนี้ให้เด็กได้เห็นและเลียนแบบ รวมถึงการเลี้ยงดูของพ่อแม่ คือ พ่อแม่ตามใจลูกมากเกินไป ผู้ปกครองให้สิ่งของต่างๆ กับลูกมากเกินไปจนจำเป็น ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นไปตามค่านิยมทางสังคม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคืออุปกรณ์การสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็น iPhone iPad BB Tablet Android ต่างๆ ซึ่งสินค้าบางประเภทไม่มี ความจำเป็นต่อกลุ่มเด็ก แต่เนื่องจากผู้ปกครองไม่ต้องการให้ลูกน้อยหน้าผู้อื่น ผู้ปกครองจึงซื้อสินค้าให้ลูก

ส่งผลให้เด็กไม่ตระหนักถึงคุณค่าในสิ่งของที่ได้มา เนื่องจากเด็กคิดว่าถ้าต้องการสิ่งใด ผู้ปกครองก็ต้องสรรหามาให้ เพราะฉะนั้นค่านิยมทางวัตถุเหล่านี้จึงถูกปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

ยิ่งไปกว่านั้นจากผลสำรวจของศรีปทุมโพล พบว่าเยาวชนไทยมีปัญหาด้านวัตถุนิยม โดยได้ทำการออกแบบและสำรวจความคิดเห็นคนกรุงเทพฯ ที่มีต่อเยาวชนไทย พบว่าปัญหาที่ควรแก้ไขมากที่สุดคือ ด้านวัตถุนิยม โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ หรือ ร้อยละ 21.33 ระบุว่าปัญหาด้านวัตถุนิยมของวัยรุ่นควรแก้ไขโดยเร็วที่สุด และยังพบอีกว่าปัจจุบันเยาวชนอยู่ในสังคมที่เน้นเชิงทุนนิยมและวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้สุขภาพจิตแย่ลง (สุริยเดว ทรีปาตี, 2553) ประกอบกับการสำรวจล่าสุดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อความสุขของครอบครัวไทย พบว่าร้อยละ 62.42 ของครอบครัวไทยกำลังเผชิญปัญหาการขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่งผลให้เกิดความแตกแยกในครอบครัว ครอบครัวไม่อบอุ่น และมีปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งสาเหตุมาจากพฤติกรรมในการดำรงชีวิตที่ยึดติดกับค่านิยมทางวัตถุมากกว่าการพัฒนาคุณภาพของคนในครอบครัวนั่นเอง

ในด้านความพึงพอใจในชีวิตนั้นมีการวิจัยหลายงานบ่งชี้ว่า ค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย กล่าวคือ บุคคลยิ่งมีอุปนิสัยนิยมวัตถุสูงเท่าใดก็ยิ่งมีความพึงพอใจในชีวิตและความสุขน้อยลงเท่านั้น

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต ในแง่มุมที่ต่างจากเดิม เพราะจากผลการวิจัยที่ผ่านมาต่างแสดงผลให้เห็นพ้องกันว่า ค่านิยมทางวัตถุเป็นตัวแปรสำคัญตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตของคนเราลดลง ทั้งที่ความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน ผู้วิจัยสังเกตว่ามีกลุ่มคนจำนวนไม่น้อยที่แสดงให้เห็นว่าพวกเขาเหล่านั้นมีความสุขจากการเป็นวัตถุนิยม มีความสุขจากการได้จับจ่ายซื้อสิ่งของที่ต้องการ แม้ว่าจะมีราคาสูงเพียงใดก็ตาม บางคนถึงขั้นกลายเป็นผู้นำแฟชั่นด้านวัตถุนิยมหรือสินค้าแบรนด์เนมไปโดยปริยาย ผู้วิจัยจึงคาดว่า การที่ผู้ที่มีค่านิยมทางวัตถุแต่กลับยังคงมีความพึงพอใจในชีวิตได้ นั้นแสดงว่าต้องมีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งคู่ข้างต้น ถึงขั้นที่ทำให้สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเปลี่ยนจากลบกลายเป็นบวกได้ ซึ่งตัวแปรหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจ จะทำการศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรนี้ในฐานะตัวแปรกำกับ นั่นคือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic status: SES) หากว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมส่งผลต่อความสัมพันธ์ของค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิตทั้งด้านรวมและด้านย่อยของบุคคล และบุคคลผู้นั้นมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง สามารถได้มาซึ่งการครอบครองวัตถุตามที่ตนต้องการได้ ความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลนั้นก็มีความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มสูงตามไปด้วย

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม และ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยทั้ง 3 ด้านคือ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในมิติระดับชั้นปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุ และความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ การทบทวนวรรณกรรมของผู้วิจัยจึงมีการจำแนกแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยเป็น 3 แนวทาง ได้แก่ ค่านิยมทางวัตถุ ความพึงพอใจในชีวิต สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

1. ค่านิยมทางวัตถุ (Materialism)

วัตถุนิยม (Materialism) เริ่มเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกได้แผ่ขยายไปทั่วโลก พร้อมกับระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม (Consumerism) ผ่านกระบวนการสื่อสารทางการตลาดและสื่อมวลชน โดยวัตถุนิยมหรือค่านิยมทางวัตถุนั้นเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้นในสังคมประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนับว่าเป็นสังคมแห่งการบริโภคอย่างแท้จริง

นักวิจัยหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “วัตถุนิยมหรือค่านิยมทางวัตถุ (Materialism)” ไว้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและขอบเขตของงานวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา Richins และ Dawson (1992 อ้างถึงใน วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์, 2551) ได้นิยามค่านิยมทางวัตถุไว้ว่า “เป็นแนวโน้มที่บุคคลจะให้การครอบครองวัตถุและการได้มาซึ่งวัตถุเป็นศูนย์กลางของชีวิต มองการครอบครองวัตถุเป็นหนทางสู่ความสุขและเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จทั้งของตนเองและผู้อื่น” รวมถึงเป็นการที่บุคคลให้ความสำคัญกับความเป็นเจ้าของและการได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการหรือรูปแบบความปรารถนาที่ต้องการให้ได้มาในสภาวะสุดท้าย (Richins & Dawson, 1992 อ้างถึงใน Gidden et al., 2009) ในส่วนจิตวิทยาผู้บริโภคได้นิยามความหมายของวัตถุนิยมไว้ว่า เป็นค่านิยมที่ผู้บริโภคต้องการให้ได้มาและเป็นเจ้าของสิ่งของ (Buirroughs & Rindfleisch, 2002 อ้างถึงใน Christopher et al., 2005)

ในงานวิจัยทางด้านธุรกิจ ได้ให้คำจำกัดความของค่านิยมทางวัตถุว่า เป็นขอบเขตที่บุคคลหนึ่งพยายามมีส่วนร่วมในการสร้างตัวตนและรักษาตัวตนของบุคคลไว้ ผ่านการซื้อและการใช้ผลิตภัณฑ์ต่างๆ

รวมถึงผ่านรูปแบบการให้บริการ ประสบการณ์หรือความสัมพันธ์ที่บุคคลรับรู้ที่จะให้คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่ น่าพึงพอใจ (Shrum et al., 2012) บทบาทของค่านิยมทางวัตถุคือการสร้างและคงรักษาตัวตนของบุคคล เอาไว้ เพราะโดยทั่วไปคนส่วนใหญ่จะสร้างตัวตนและคงรักษาตัวตนไว้เพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์ (identity) ของตนเอง (Swann & Bosson, 2010) โดยที่ผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการที่บุคคลเลือกบริโภคนี้ จะมีส่วนช่วยสร้างและหลอมรวมอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นๆ ขึ้นมา (Belk, 1988)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านักวิจัยหลายท่านจะให้คำนิยามของคำว่า “ค่านิยมทางวัตถุหรือวัตถุนิยม” ไว้ ต่างกันตามบริบทของงานวิจัยที่ตนต้องการศึกษา แต่กรอบแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมทางวัตถุนี้ โดยแรกเริ่ม มีพัฒนาการ 3 ช่วงต่างกัน ในช่วงแรก Belk (1985) มองว่าวัตถุนิยมเป็นลักษณะนิสัยอย่างหนึ่ง ซึ่งสัมพันธ์ กับบุคลิกภาพ 3 แบบ คือ การครอบครองวัตถุ ความอิจฉาริษยา และความแล้งน้ำใจ

ต่อมา Richins (1987) มองว่าวัตถุนิยมเป็นโครงสร้างทางเจตคติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการให้ ความหมายของการครอบครองวัตถุในแต่ละบุคคล และช่วงสุดท้าย Richins และ Dawson (1992) มองว่า วัตถุนิยมเป็นค่านิยมอย่างหนึ่ง ซึ่งในประเด็นที่มองว่าวัตถุนิยมเป็นค่านิยมนี้ ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก ซึ่งนักวิจัยรุ่นต่อมาได้นำแนวคิดนี้เป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุนิยมมาโดยตลอด

แนวคิดลักษณะนิสัยวัตถุนิยม (Trait materialism) ของ Belk

ตามแนวคิดของ Belk (1985 อ้างถึงใน วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์, 2551) แบ่งวัตถุนิยมเป็นลักษณะนิสัย (traits) เป็นได้ทั้งลักษณะด้านบวกและด้านลบ โดย Belk แบ่งค่านิยมทางวัตถุออกเป็นลักษณะนิสัย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. นิสัยชอบครอบครองวัตถุ (Possessiveness) หมายถึง ลักษณะนิสัยหรือแนวโน้มในการคงการควบคุม หรือการเป็นเจ้าของในการครอบครองของตนเองไว้
2. นิสัยแล้งน้ำใจ (Nongenerosity) หมายถึง การไม่เต็มใจที่จะให้หรือแบ่งทรัพย์สินสมบัติกับผู้อื่น รวมถึงมีความลังเลที่จะให้ผู้อื่นยืมหรือบริจาคให้กับผู้อื่น และมีเจตคติทางลบต่อการบริจาคเพื่อการกุศล
3. นิสัยอิจฉา (Envy) หมายถึง ความรู้สึกไม่มีความสุขและรู้สึกไม่ดีต่อความสุข ความสำเร็จ ชื่อเสียงหรือ ทรัพย์สินสมบัติที่น่าพึงปรารถนาของผู้อื่น

ในภายหลังมีการเพิ่มองค์ประกอบที่ 4 คือ ลักษณะนิสัยชอบเก็บรักษา (Preservation) แต่มีความเที่ยง ภายในไม่สูงนักและไม่ได้นำมาใช้ในงานวิจัย

แนวคิดค่านิยมทางวัตถุ (Material values) ของ Richins และ Dawson (1992)

Richins และ Dawson (1992) ได้นิยามคำว่า วัตถุนิยม คือ แนวโน้มที่บุคคลจะให้การครอบครองวัตถุและการได้มาซึ่งวัตถุเป็นศูนย์กลางของชีวิต มองการครอบครองวัตถุเป็นหนทางสู่ความสุข และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น

แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุนิยมของ Richins และ Dawson (1992 อ้างถึงใน Giddens และคณะ, 2009; วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์, 2551) ได้แบ่งความแตกต่างของบุคคลในการแสดงออกด้านค่านิยมทางวัตถุออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ความสำเร็จ (Success) คือ การตัดสินความสำเร็จของตนเองและผู้อื่นจากปริมาณและคุณภาพของสิ่งของที่ครอบครอง ตัดสินความเพียบพร้อมทางวัตถุว่าเป็นหลักฐานของความสำเร็จ ให้คุณค่ากับเงินมากกว่าความพึงพอใจที่ได้รับ คุณค่าของการครอบครองวัตถุมาจากความสามารถที่จะสร้างภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ที่น่าพึงปรารถนาของตนเองว่าเป็นผู้มีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ
2. ความเป็นกลาง (Central) คือ การได้ครอบครองวัตถุเป็นศูนย์กลางของชีวิต เป้าหมายชีวิตคือการดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งการครอบครองวัตถุ บุคคลจะนำเอาการครอบครองวัตถุมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแนวทางของพฤติกรรม ลักษณะนี้จะรวมไปถึงการมีงานอดิเรก สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
3. ความสุข (Happiness) คือ การที่บุคคลมีความเชื่อว่า การได้มาและเป็นเจ้าของสิ่งของที่ตนปรารถนาหรือการครอบครองวัตถุเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสุข และเป็นแหล่งของความพึงพอใจในชีวิต มองว่าการครอบครองวัตถุและเงินเป็นความสุขส่วนตัวและความก้าวหน้าทางสังคม บุคคลจึงมีแนวโน้มที่จะแสวงหาความสุขจากการครอบครองมากกว่าวิธีอื่น

โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ เป็นแนวคิดหลักที่นำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือวัด ซึ่งมาตรวัดค่านิยมทางวัตถุที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในวงการงานวิจัยในปัจจุบัน คือ Material values scale (MVS) จำนวน 18 ข้อกระทง ของ Richins และ Dawson (1992) แต่ที่ได้รับความนิยมสูงสุด คือ มาตร MVS ที่ปรับเหลือ 15 ข้อกระทงของ Richins เนื่องจากได้ค่าแอลฟาที่สูงกว่า มีความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในที่สูงกว่า และมีจำนวนข้อน้อยกว่าอีกด้วย ต่อมา Richins ได้พัฒนามาตร MVS ให้มีรูปแบบที่สั้นกว่าเดิม เพื่อปรับให้เข้ากับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัตถุนิยมในด้านอื่นๆ และปรับข้อกระทงให้น้อยลง พัฒนามาตร MVS จนเหลือข้อกระทงทั้งหมดจำนวน 9 ข้อ ซึ่งสามารถใช้วัดค่านิยมทางวัตถุโดยทั่วไปได้ดีที่สุด

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย วัชรภรณ์ เฟ่งจิตต์ (2543) นำมาตรของ Richins และ Dawson

(1992) จำนวน 18 ข้อกระทง มาพัฒนาเพื่อวัดค่านิยมทางวัตถุในบริบทของความพึงพอใจในชีวิตของคนไทยระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตติโคกและพนักงานทั่วไปในองค์การขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร มาตราที่พัฒนาขึ้นมีข้อกระทงจำนวน 38 ข้อ และมีค่าแอลฟาเท่ากับ .91

ต่อมา ในงานวิจัยของ วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์ (2551) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทของการเพิ่มคุณค่าให้ตนเองในการส่งผ่านความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความหลงตนเองและวัตถุนิยม โดยนำมาตราของ Richins และ Dawson (1992) จำนวน 18 ข้อกระทง มาดัดแปลงและพัฒนา เหลือข้อกระทงจำนวน 15 ข้อ ซึ่งข้อกระทงทั้งหมดเป็นข้อกระทงทางบวกทั้งสิ้น เนื่องจาก วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์ (2551) ยึดแนวคิดของ Wong, Rindfleisch และ Burroughs (2003) ที่ว่าข้อกระทงทางลบไม่สามารถวัดได้ผลอย่างแม่นยำในประเทศที่มีวัฒนธรรมตะวันออก จากการศึกษารเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก ที่ศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ไทย ญี่ปุ่น และเกาหลี พบว่ามาตรวัดค่านิยมทางวัตถุ สามารถวัดได้ดีเสมอในบริบทประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นวัฒนธรรมตะวันตก แต่ไม่สามารถวัดได้แม่นยำในวัฒนธรรมตะวันออก อย่างประเทศไทย ญี่ปุ่นและเกาหลีได้

จากการที่ผู้วิจัยทำการศึกษามาตรวัดตามแนวคิดข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพิจารณาศึกษาวัตถุนิยม ในแนวทางค่านิยมของปัจเจกบุคคล โดยยึดแนวทางของ Richins และ Dawson (1992) และให้คำนิยามของค่านิยมทางวัตถุในการวิจัยครั้งนี้ว่า ความปรารถนาที่จะครอบครองหรือเป็นเจ้าของวัตถุที่มีราคาแพง มียี่ห้อ หรือวัตถุที่กำลังอยู่ในกระแสนิยม เนื่องจากมีความคิดว่าสิ่งของเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงฐานะ บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคม มองว่าการครอบครองวัตถุเป็นหนทางสู่ความสุข และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมองว่าคนที่ใช้สิ่งของเหล่านี้เป็นบุคคลที่น่าคบหา มีความน่าเชื่อถือและควรยกย่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวัตถุ

งานวิจัยของ Richins (1994 อ้างถึงใน วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์, 2551) ศึกษาเกี่ยวกับชนิดของวัตถุที่มีความสำคัญต่อผู้บริโภค โดยมองจากสิ่งของที่ผู้บริโภคให้คุณค่า เพราะลักษณะสิ่งของสามารถทำนายบางอย่างเกี่ยวกับบุคคลนั้นได้ โดยแบ่งออกเป็นวัตถุที่มีความหมายทางสังคม และความหมายส่วนบุคคล โดยความหมายทางสังคมเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้ความหมายร่วมกัน ส่วนความหมายส่วนบุคคลเป็นสิ่งที่มีความหมายเฉพาะปัจเจกบุคคล ผู้คนจะมีภาพในความคิด (stereotype) ทางสังคมในการว่าสิ่งของใดที่ผู้มีค่านิยมทางวัตถุสูงหรือต่ำน่าจะครอบครอง การทดลองนี้ศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจทางไปรษณีย์

ตามบ้านต่างๆ พบว่าผู้บริโภคที่นิยมวัตถุสูงจะให้คุณค่ากับวัตถุที่มองเห็นได้ทางสังคมมากกว่าผู้บริโภคที่วัตถุนิยมต่ำ สิ่งของผู้บริโภคที่มีค่านิยมทางวัตถุต่ำจะให้คุณค่าสิ่งของแบบปัจเจกบุคคลมากกว่า เช่น สิ่งของที่ใช้ส่วนตัว แต่ผู้ที่นิยมวัตถุสูงจะเน้นไปที่วัตถุที่สังคมรอบข้างมองเห็นได้ด้วยและส่วนมากวัตถุต่างๆ เหล่านี้มักราคาสูงด้วย

งานวิจัยของ Goldberg และคณะ (2003) ศึกษาค่านิยมทางวัตถุที่ครอบครัวมีอิทธิพลต่อค่านิยมของวัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุ 9-14 ปี โดยทำการพัฒนามาตราวัด youth materialism scale มีจำนวน 10 ข้อ กระทั่งวิธีการทดลองโดยให้ลูกประเมินตนเอง และให้พ่อแม่ประเมินลูกรวมถึงประเมินตัวของพ่อแม่และแม่เองด้วย ผลการวิจัยพบว่าเด็กผู้ชายมีค่านิยมทางวัตถุสูงกว่าเด็กผู้หญิง ในเด็กที่ครอบครัวมีรายได้น้อยกว่าจะมีค่านิยมทางวัตถุสูงกว่าเด็กที่ครอบครัวมีรายได้สูงกว่าค่าเฉลี่ยรายได้ และเด็กที่วัตถุนิยมสูงมักจะออกไปซื้อของตัวเอง สนใจสินค้าและโฆษณา ชอบพูดคุยกับผู้ปกครองในเรื่องของผลิตภัณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้พ่อแม่ที่มีค่านิยมทางวัตถุสูงจะมีลูกที่มีค่านิยมทางวัตถุสูงด้วยเช่นกัน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบของครอบครัวเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างการถ่ายทอดค่านิยมทางวัตถุจากพ่อแม่ไปสู่ตัวลูก แต่ไม่พบความแตกต่างในเรื่องของความสุขระหว่างเด็กที่มีค่านิยมทางวัตถุสูงกับเด็กที่มีค่านิยมทางวัตถุต่ำ

ต่อมา Hjalmarson (2006) ทำการศึกษาเกี่ยวกับเด็กนักเรียนชาวสวีเดนช่วงอายุ 9-15 ปี ซึ่งนับว่าเป็นเด็กที่ร่ำรวยที่สุดในโลก พบว่า เด็กที่ให้คุณค่ากับทรัพย์สินที่มีความหมายทางสังคมมากกว่าความหมายส่วนบุคคล ราคาแพงยิ่งส่งเสริมสถานะทางสังคม ซึ่งเด็กที่มีค่านิยมทางวัตถุสูงจะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าหรือมากกว่ากับเด็กที่มีค่านิยมทางวัตถุต่ำ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเงินมากกว่า แต่เก็บเงินได้น้อยกว่าเด็กที่มีค่านิยมทางวัตถุต่ำ

งานวิจัยของ Lopez และคณะ (2011) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของค่านิยมทางวัตถุ ความพึงพอใจในชีวิต และพฤติกรรมการเสพติดการซื้อ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและการเสพติดการซื้อ โดยมีความพึงพอใจในชีวิตเป็นตัวแปรส่งผ่าน ศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง เพศหญิง อายุ 25-65 ปีจำนวน 469 คน พบว่าความพึงพอใจในชีวิตมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเสพติดการซื้อ โดยบุคคลที่มีค่านิยมทางวัตถุสูงจะมองว่าการได้มาซึ่งการครอบครองหรือการได้เป็นเจ้าของวัตถุนั้น ๆ ถือเป็นความสำเร็จในชีวิต

งานวิจัยล่าสุดของ วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล (2556) ทำการศึกษาปัจจัยในการทำนายนายค่านิยมแบบวัตถุของนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนักศึกษาจำนวน 620 คน ใช้ปัจจัยในการทำนายนาย 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยทางด้านครอบครัวและปัจจัยทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยทางสังคม ซึ่งได้แก่ ความอ่อนไหวต่ออิทธิพลของกลุ่มเพื่อน และการเลียนแบบบุคคลที่มีชื่อเสียงในสื่อมวลชน เป็นปัจจัยทำนายค่านิยมทางวัตถุได้มากกว่าปัจจัยด้านครอบครัว ซึ่งมีเพียงการสื่อสารภายในครอบครัวเท่านั้นที่ทำนายค่านิยมทางวัตถุได้

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต

งานวิจัยก่อนหน้าส่วนใหญ่ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต พบว่าลักษณะนิสัยนิยมวัตถุหรือค่านิยมทางวัตถุ ส่งผลทางลบหรือผลเสียต่อความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลทั้งสิ้น โดย Belk (1985 อ้างถึงใน วัชรภรณ์ เฟงจิตต์, 2543) ได้ทำการศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 338 คน เพื่อพัฒนามาตรวัดอุปนิสัยนิยมวัตถุ พบว่าอุปนิสัยนิยมวัตถุมีความสัมพันธ์กับความสุขในทางลบที่ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ $-.26$ และมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตเท่ากับ $-.24$ แสดงให้เห็นว่ายิ่งมีอุปนิสัยนิยมวัตถุมากเท่าใด ก็ยิ่งมีความสุขและความพึงพอใจในชีวิตน้อยลงเท่านั้น

อีกงานวิจัยหนึ่งเป็นการศึกษาร่วมกันของ Richins และ Dawson (1992 อ้างถึงใน วัชรภรณ์ เฟงจิตต์, 2543) เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพื่อพัฒนามาตรวัดค่านิยมทางวัตถุ โดยทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิตในกลุ่มตัวอย่าง พบว่าค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจทุกด้านที่วัด ทั้งความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย มีค่าสหสัมพันธ์สูงที่สุดในด้านความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ($r = -.39, p = .01$) บ่งชี้ว่ายิ่งบุคคลมีค่านิยมทางวัตถุสูง มากเท่าใด ก็ยิ่งไม่พอใจในมาตรฐานการครองชีพของตนมากเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต และนำสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมาเป็นตัวแปรกำกับ เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการครองชีพของผู้คนในปัจจุบัน

งานวิจัยที่สนับสนุนว่าค่านิยมทางวัตถุส่งผลเสียต่อความพึงพอใจในชีวิตอีกงานวิจัยหนึ่ง คือ การศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ชีวิตแบบยึดวัตถุนิยม (materialistic lifestyle) พบว่า ค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) โดยจากการเก็บกลุ่มตัวอย่างชาวออสเตรเลียในวัยผู้ใหญ่จำนวน 162 คน พบว่าบุคคลที่มีค่านิยมทางวัตถุสูงจะมีความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและความพึงพอใจในชีวิตแต่ละด้านต่ำกว่าบุคคลที่มีค่านิยมทางวัตถุต่ำ (Ryan & Dziurawiec,

2000)

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ล้วนแสดงให้เห็นว่า ค่านิยมทางวัตถุส่งผลเสียต่อความพึงพอใจในชีวิตทั้งสิ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความเป็นวัตถุนิยมในกลุ่มตัวอย่างนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาว่าค่านิยมทางวัตถุในนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตในทิศทางใด จึงเป็นที่มาของสมมติฐานข้อที่ 1 คือ ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

2. ความพึงพอใจในชีวิต (Life-Satisfaction)

ความหมายของความพึงพอใจในชีวิต

ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง ความรู้สึกยินดี ชื่นชอบ พอใจและมีความสุขในการดำเนินชีวิต เป็นภาวะที่มนุษย์ทุกเพศทุกวัยปรารถนา เนื่องจากเป็นเสมือนภาวะที่บุคคลยอมรับสิ่งที่ตนเองเป็นหรือมีอยู่ทั้งแง่ดีและแง่ไม่ดี และมีความรู้สึกอยากมีชีวิตอยู่ ความรู้สึกถึงความสุขหรือความพึงพอใจ จึงเป็นเป้าหมายสุดท้ายในการทำกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ (Shin & Johnson, 1977) ในด้านการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตก็เป็นตัวแปรทางอัตนัยตัวแปรหนึ่งที่สะท้อนถึงการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพของบุคคล (Diener & Suh, 1997) หรือเรียกว่าสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตของบุคคลได้ บุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี จะเป็นผู้ที่กระตือรือร้น มีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีพลังที่จะสร้างสรรค์ผลงานหรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม ความพึงพอใจในชีวิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัยโดยเฉพาะวัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็นวัยที่บุคคลใช้ความรู้ความสามารถในการทำงานและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมและความเจริญของส่วนรวม ตามแนวทางนี้ความพึงพอใจในชีวิตจึงมิได้เป็นผลดีต่อบุคคลแต่ละคนเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลไปยังสังคมส่วนรวมอีกด้วย การศึกษาและการเพิ่มพูนความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของประชากร จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรใส่ใจ ควบคู่กับการพัฒนาต่างๆในสังคม

ความพึงพอใจในชีวิตเกิดขึ้นจากกระบวนการประเมินชีวิต โดยรวมของตนเองของบุคคล บุคคลจะสร้างหรือกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมกับตนตามการรับรู้ของตน จากนั้นบุคคลจะเปรียบเทียบระหว่างมาตรฐานที่ตนสร้างหรือกำหนดขึ้นกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการประเมินจากภายในบุคคลมากกว่าที่จะเป็นการประเมินด้วยมาตรฐานภายนอก (Pavot et al, 1991) เมื่อบุคคลเปรียบเทียบระหว่างมาตรฐานหรือเกณฑ์ของตนในการดำเนินชีวิตกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วพบว่า

ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมีคุณค่าเกินมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ตนกำหนดไว้บุคคลก็จะประเมินชีวิตของตนเอง และรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีความพึงพอใจในชีวิต แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้ามคือจากการเทียบประสบการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วพบว่ามีความค่าน้อยกว่ามาตรฐานหรือเกณฑ์ที่บุคคลกำหนดไว้ บุคคลก็จะประเมินตนเองว่า ไม่มีความพึงพอใจในชีวิต

นอกจากนี้ความพึงพอใจในชีวิตยังเป็นความรู้สึกอ้อมเอิบ เป็นความสุขใจของบุคคลในการดำเนินชีวิต ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิต (Dubos, 1976 อ้างถึงใน ชรัสนิกุล ยิมบุญนะ, 2532)

Cantril (1965) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นการเปรียบเทียบการรับรู้ของบุคคลในสภาพปัจจุบันกับสิ่งที่เขาต้องการหรือคาดหวังไว้ ส่วนต่างที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ชีวิตของบุคคลกับความคาดหวังของบุคคล จะแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจในชีวิต

จากคำจำกัดความและความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในชีวิต หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกที่ชีวิตของตนเองมีความสุข มีความรู้สึกยินดีต่อการมีชีวิตอยู่ มีอารมณ์สนุกสนานและรับรู้ชีวิตของตนเองดำรงอยู่อย่างมีความหมาย

ในช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา มีนักวิจัยจำนวนมากให้ความสนใจศึกษาเรื่องความพึงพอใจในชีวิต นำไปสู่ความพยายามอย่างมาก เพื่อวัดความพึงพอใจในชีวิตในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป เช่น การวัดคุณภาพของชีวิต (Quality of life) การวัดสุขภาวะ (Subjective Well-Being) การวัดความสุข (Happiness) หรือขวัญกำลังใจ (Moral) เป็นต้น (Meadow, 1992) ความพึงพอใจในชีวิตนับว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา รวมทั้งยังปรารถนาให้บุคคลที่ตนรักหรือคนใกล้ชิดมีความพึงพอใจในชีวิตด้วย (สาธิตา ใค้วบุญนำ, 2533:13)

ดังนั้นความพึงพอใจในชีวิตจึงเป็นตัวแปรที่มีผู้สนใจศึกษาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นนักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยา (Huebner, 1995) ซึ่งผู้วิจัยแต่ละท่านต่างมีแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกันไป ในการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความพึงพอใจในชีวิต มีแนวคิดดังต่อไปนี้

แนวคิดของ Diener

Diener (1984) ได้นิยามความหมายของความพึงพอใจในชีวิต คือ การที่บุคคลเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายที่ตั้งไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ถ้าผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบเกินจากมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ บุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจในชีวิต มาตรฐานที่ใช้ในการเปรียบเทียบนั้นเป็นมาตรฐานที่บุคคล

กำหนดขึ้นเอง Diener จะให้ความสำคัญกับการตัดสินความพึงพอใจในชีวิตด้วยมาตรฐานที่บุคคลนั้น กำหนดขึ้นเพราะเมื่อบุคคลตัดสินความพึงพอใจในชีวิตโดยมีเกณฑ์ของตนเองเป็นตัวตัดสินจะแสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบอันเกิดจากภายในตัวของบุคคลเอง โดยบุคคลไม่ได้ถูกชักนำจากภายนอกจึงเป็นสิ่งที่เชื่อถือได้

แนวคิดของ Campbell

Campbell (1976) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนอเมริกัน และแนวคิดเกี่ยวกับการมีชีวิตที่เป็นสุข พบว่า การมีชีวิตที่มีความสุขเกิดจากการที่บุคคลเปรียบเทียบการรับรู้สภาพในปัจจุบันกับสิ่งที่เขาคาดหวังให้เป็น ถ้าบุคคลได้รับผลตามที่คาดหวังไว้ก็จะเกิดความพึงพอใจ แต่ถ้าไม่ได้รับผลตามที่คาดหวังไว้ก็จะไม่พอใจ นอกจากนี้ Campbell และคณะ ยังได้ข้อสรุปถึงสิ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ความสุขและความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านร่างกายและปัจจัยในการดำรงชีวิต ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ด้านกิจกรรมในสังคม ด้านการพัฒนาตนเองและความมุ่งหวังในงาน และด้านการพักผ่อนหย่อนใจ (Campbell et al, 1976 อ้างถึงใน ศรีเกียรติ อนันต์สวัสดิ์, 2530:11)

แนวคิดของ Flanagan

Flanagan (1978) สนใจศึกษาคุณภาพชีวิตคนอเมริกันด้วยการวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical research) โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,000 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างนี้มาจากคนหลากหลายอายุ เชื้อชาติและภูมิภาค โดยสัมภาษณ์บุคคลเหล่านี้หลังจากบุคคลเหล่านี้ประสบเหตุการณ์วิกฤติในชีวิตของคนอเมริกันทั่วประเทศ เช่น วิกฤติที่เกิดขึ้นกับคนชนบทในรัฐมิสซิสซิปปีและโอไฮโอ วิกฤติที่เกิดขึ้นกับคนผิวดำในนิวยอร์ก เป็นต้น จากนั้นเขาได้ข้อสรุปถึงองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่า มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ

1. ด้านร่างกายและปัจจัยในการดำรงชีวิต

1.1 มีความสุขกับวัตถุและมีความมั่นคงทางการเงิน เช่น มีอาหารดี มีบ้าน มีความสะดวกสบาย มีความหวังในอนาคต มีความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ

1.2 มีสุขภาพดี และมีความปลอดภัยในส่วนบุคคล มีความสนุกสนานไม่เจ็บไข้ สภาพร่างกาย แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่ประสบอุบัติเหตุ ไม่ติดยาเสพติด รวมทั้งได้รับการดูแลสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรสหรือคู่รัก หมายถึงการแต่งงานหรือมีคู่รักเป็นสัมพันธภาพที่เกี่ยวข้องกับความรัก มิตรภาพ มีความพึงพอใจในเพศสัมพันธ์ มีการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน และรู้คุณค่าของฝ่ายตรงกันข้าม

2.2 การมีและการได้เลี้ยงดูบุตร หมายถึงการมีลูกและการเป็นพ่อแม่ซึ่งสัมพันธภาพนี้จะเกี่ยวข้องกับการได้เห็นพัฒนาการของลูก ได้ใช้เวลาอยู่ด้วยกันและมีความสุขร่วมกัน รวมไปถึงการชี้แนะ การช่วยเหลือ ความยินดี และการได้ร่วมเรียนรู้จากกันและกัน

2.3 สัมพันธภาพกับบิดามารดาและบุคคลอื่นในครอบครัว หมายถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ได้ติดต่อถึงกัน ได้ไปเยี่ยมเยียนกัน มีความสุข ความเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สามารถพูดคุยด้วยเรื่องราวต่างๆ กันได้

2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึงการ ได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเพื่อน มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน เป็นที่ยอมรับของเพื่อน มีการพบปะเยี่ยมเยียนและได้รับการช่วยเหลือ มีความรัก ความไว้วางใจ การสนับสนุนจากเพื่อน

3. ด้านกิจกรรมทางสังคมหรือชุมชน

3.1 กิจกรรมที่ได้ช่วยเหลือคนอื่น หมายถึงได้ช่วยเด็กหรือผู้ใหญ่ซึ่งอาจจะเป็นเพื่อน หรือญาติได้ เป็นสมาชิกขององค์กร สโมสร โบสถ์ และอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์

3.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นหรือรัฐบาล หมายถึงการได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การมีอิสระทางความคิดเกี่ยวกับการเมือง และอิสระในการนับถือศาสนา

4. ด้านการพัฒนาตนเองและความสมหวังในงาน

4.1 มีการพัฒนาด้านสติปัญญา หมายถึง การศึกษาหาความรู้และสามารถแก้ไขปัญหาได้ รวมถึงการทำกิจกรรมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

4.2 การวางแผนในชีวิตและการเข้าใจตนเอง หมายถึง มีการพัฒนาตนเอง มีเป้าหมาย และมีหลักการในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึงตนเอง ยอมรับจุดเด่น และข้อจำกัดของตนเองได้ ตระหนักถึงการมีชีวิตที่มีความสำคัญ รวมถึงมีความสามารถในการตัดสินใจและวางแผนชีวิตได้

4.3 การประกอบอาชีพ หมายถึง การมีงานที่น่าสนใจ น่าท้าทาย และทำได้เป็นอย่างดีด้วยความสามารถที่ตนเองมีอยู่ การมีพัฒนาการเรียนรู้ใฝ่ใจในการทำงาน จนสามารถประสบความสำเร็จในงานที่ทำ

4.4 มีความคิดสร้างสรรค์และเปิดเผยตนเอง หมายถึง การแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการในทางดนตรีศิลปะ งานเขียน งานฝีมือ การถ่ายภาพ การแสดงละคร นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเปิดเผยตนเองในความสำเร็จของตนด้วย

5. การนันทนาการ

5.1 การเข้าสังคม หมายถึง การมีกิจกรรมบันเทิงภายในบ้านและนอกบ้าน มีการเข้าร่วมในงานสังคมต่างๆ ได้พบปะเพื่อนใหม่ และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ซึ่งรวมไปถึงการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมหรือสโมสรทางสังคมด้วย

5.2 การได้รับความบันเทิงจากกิจกรรมต่างๆ หมายถึง การได้ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง อ่านหนังสือ ดูภาพยนตร์ และการชมการแข่งขันกีฬาต่างๆ ซึ่งยังรวมถึงการซาบซึ้งในศิลปะ

5.3 การทำกิจกรรมที่ก่อตัวให้เกิดความบันเทิง หมายถึง การได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การเล่นกีฬา การล่าสัตว์ การตกปลา การพายเรือ การเข้าค่ายพักแรม การไปเที่ยวสถานที่ต่างๆ เป็นต้น

แนวคิดของ Meadow

Meadow (1992) นำทฤษฎีการประเมิน (Judgment Theory) มาเป็นแนวคิดและเนื้อหาในการประเมินความพึงพอใจในชีวิต กล่าวคือ บุคคลจะนำสิ่งที่ตนเองตั้งความหวังไว้นำมาเปรียบเทียบกับชีวิตจริง เมื่อเปรียบเทียบแล้ว พบว่าชีวิตของตนมีคุณค่ามากกว่าที่ตนตั้งความหวังไว้ บุคคลก็จะรับรู้ว่าคุณค่าในชีวิต แต่หากพบว่าชีวิตที่ผ่านมาไม่มีคุณค่า หรือมีค่าน้อยกว่าที่ตั้งความหวังไว้จะรับรู้ว่าคุณค่าในชีวิตไม่มีความพึงพอใจในชีวิต

Neugarten, Havighurst, และ Tobin (1961 อ้างถึงใน วัชรภรณ์ เฟงจิตต์, 2543) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุและระบุว่า ความพึงพอใจในชีวิตเป็นการประเมินชีวิตของบุคคลไม่ว่าจะเป็นอดีตหรือปัจจุบันด้วยกรอบอ้างอิง (frame of reference) ภายในของแต่ละบุคคล ความพึงพอใจในชีวิตยังเป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงการอยู่ดีมีสุขทางจิต (psychological well-being) ของบุคคล และเสนอว่า ความพึงพอใจในชีวิตมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. มีความสุขและกระตือรือร้นในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การเป็นผู้กระตือรือร้นที่จะตอบสนองต่อกิจกรรม บุคคล หรือ เรื่องราวต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ชื่นชอบชีวิตของตนเอง ทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความพึงพอใจ ชอบสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น และกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เป็นต้น

2. มีความแน่วแน่และอดทน เป็นความรู้สึกที่บุคคลยอมรับว่าตนต้องรับผิดชอบต่อชีวิตตน บุคคลจึงมีความมานะพยายาม อดทนต่อสู้และไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค ยอมรับทั้งในด้านดีและไม่ดีของตนเองโดยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ในอดีต
3. มีความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายและความสำเร็จในเป้าหมายนั้น คือ การที่บุคคลรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ตั้งไว้ในชีวิต หรือสิ่งที่บุคคลให้ความสำคัญ
4. มีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดี บุคคลจะรู้สึกตนเองฉลาดเฉลียวแหลม รู้สึกภูมิใจกับความสำเร็จต่างๆ ในชีวิต และรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อผู้อื่น
5. มีอารมณ์ดี เป็นความรู้สึกมีความสุข มองโลกในแง่ดีและมีอารมณ์ดี ตักตวงความรื่นรมย์ต่างๆ จากชีวิต รวมทั้งแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีนั้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิต

Lu และ Shih (1997) ได้ศึกษาการระบุแหล่งที่มาหรือสาเหตุของความสุขในกลุ่มตัวอย่างชาวไต้หวัน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างระบุว่า สาเหตุความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมประกอบด้วย 9 ปัจจัย คือ การได้รับการตอบสนองความต้องการการนับถือ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ความพึงพอใจในด้านความต้องการทางวัตถุ การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความรู้สึกสบายๆกับชีวิต ความยินดีในเรื่องของผู้อื่น ความรู้สึกถึงการควบคุมตนเองได้ และรู้สึกถึงการบรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของตน (Self-actualization) ความยินดีและอารมณ์ทางบวกรวมทั้งสุขภาพร่างกาย

Leelakulthanit และ Day (1993) ทำการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิต ซึ่งวัดในประเทศต่างๆ ที่มีการพัฒนาการทางเศรษฐกิจต่างกัน การศึกษานี้ทำให้เกิดงานวิจัยที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งเป็นการศึกษาระดับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและด้านต่างๆของชาวไทยและอเมริกัน ยิ่งไปกว่านั้น ได้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตด้านต่างๆและภาพรวมในแต่ละวัฒนธรรม ผลที่ได้จากการศึกษานี้พบว่า คนไทยมีความพึงพอใจในชีวิตทั่วไปและเกือบทุกด้านของชีวิตน้อยกว่าอเมริกัน อย่างไรก็ตามทั้งคนไทยและอเมริกันมีแนวโน้มจะพึงพอใจในชีวิตในด้านเกี่ยวกับบุคคลมากกว่าสภาพแวดล้อม ยิ่งไปกว่านั้น พบว่าความพึงพอใจในทรัพย์สินสมบัติทางวัตถุ (material possessions) ทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญกับคนไทยแต่ไม่พบในอเมริกา ข้อเสนอแนะนี้พบว่าการพัฒนาความมั่งคั่งทาง

วัตถุ (material wealth) หรือเศรษฐกิจ (economic) ยังคงมีความสำคัญในการเพิ่มคุณภาพชีวิตของบุคคลในไทย แต่ไม่สำคัญในคนอเมริกัน

สำหรับในประเทศไทย วัชรภรณ์ เฟงจิตต์ (2543) ได้ศึกษาความพึงพอใจในแง่มุมย่อยของชีวิต 5 ด้าน โดยใช้มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตที่นำมาดัดแปลงและสร้างเพิ่มเติมจากมาตราของ Leelakulthanit และ Day (1993) ซึ่งทั้ง 5 ด้านได้แก่

ความพึงพอใจในชีวิตการทำงาน หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีต่อสภาพของชีวิตการทำงาน โดยรวมในทุกๆด้านของบุคคล เช่น ด้านค่าตอบแทน ความชอบต่องาน ความชอบเพื่อร่วมงาน

ความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีต่อสภาพของความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ทั้งต่อบิดา มารดา คู่สมรส ลูกหลาน พี่น้องและต่อสภาพต่างๆในครอบครัว เช่น บ้าน สภาพแวดล้อมของครอบครัว

ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีต่อสภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้อื่นในสังคมที่นอกเหนือจากญาติและคนในครอบครัว ได้แก่ เพื่อน เพื่อนบ้าน การเป็นสมาชิกหรือชมรมต่างๆโอกาสที่จะได้ใช้เวลาร่วมกับผู้อื่น

ความพึงพอใจในสุขภาพร่างกาย หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีในความสมบูรณ์ของร่างกาย เช่น ความแข็งแรง การมีผิวพรรณผ่องใส ไม่เจ็บป่วยง่าย

ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีในภาวะปัจจุบันด้านรายได้ฐานะความร่ำรวย และการครอบครองวัตถุสิ่งของที่เป็นที่ต้องการของบุคคล เช่น ยานพาหนะ เสื้อผ้า

จากการศึกษาของ Christian Deindl (2012) เกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพความเป็นอยู่ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ จากงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น รายได้) สุขภาพ การศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับสุขภาวะทางจิต โดยบุคคลที่มีรายได้ที่สูงกว่าก็จะมี ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพสูงกว่า มีอายุยืนกว่า และมีสุขภาพที่ดีกว่าบุคคลทั่วไป ซึ่งเขาได้ทำการศึกษาใน 11 ประเทศแถบตะวันตกของทวีปยุโรป พบว่า ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพนี้ได้รับอิทธิพลจากความแตกต่างของยุคสมัยที่บุคคลเกิดและฐานะของแต่ละบุคคล (เช่น สภาพบ้านพักอาศัย พื้นฐานครอบครัว) ทั้งนี้สภาพความเป็นอยู่ในวัยเด็กยังส่งอิทธิพลต่อความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพในช่วงวัยบั้นปลายของชีวิตอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป เนื่องจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม และความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม

และความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ผู้วิจัยจึงวัดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมโดยใช้มาตรวัดของ วัชรารภรณ์ เฟ่งจิตต์ (2543) ซึ่งแปลและพัฒนามาจากมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตของ Pavot และ Diener (1993) เนื่องจากได้มีการหาความเที่ยง ความตรง ทำให้มีความน่าเชื่อถือและยังได้นำไปใช้ศึกษา ในบริบทคนไทยโดยตรง และในส่วนมาตรวัดความพึงพอใจด้านย่อย 3 ด้านนั้น ผู้วิจัยดัดแปลงและสร้าง มาตรการเพิ่มเติมจากมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตย่อยด้านต่างๆของ Leelakulthanit และ Day (1993)

3. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status)

บุคคลในแต่ละสังคมต่างก็มีสถานภาพเฉพาะของตนเอง ทั้งสถานภาพที่ได้มาโดยสังคมเป็นผู้ กำหนดให้ และสถานภาพที่ดิ้นรนขวนขวายด้วยความสามารถของตนเอง สถานภาพเป็นสิ่งที่ช่วยให้แต่ละ บุคคลติดต่อสัมพันธ์กันโดยไม่จำเป็นต้องรู้จักกันเป็นการส่วนตัว สามารถติดต่อจัดการเรื่องต่างๆ ได้ตาม บทบาทหน้าที่ของตน เพราะสถานภาพเป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคคลหนึ่งๆ ว่าจะต้องปฏิบัติต่อ บุคคลอื่นในสังคมอย่างไร โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันทุกคนจำเป็นต้องติดต่อกันตามสถานภาพหรือ ตำแหน่งที่บุคคลมีอยู่ เช่น ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ระหว่างพ่อแม่กับลูก ระหว่างครูกับ นักเรียน

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง (2510) กล่าวว่า “สถานภาพ หมายถึง สิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม และมักจะมี ความหมายเป็นการเปรียบเทียบความสูงต่ำในสังคม กล่าวคือ บุคคลมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นเคารพยกย่องตน ในขณะที่เดียวกันสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคล นั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างไร และสถานภาพของแต่ละบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับตำแหน่งต่างๆ”

สถานภาพอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด (Ascribed Status) และ สถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถ (Achieved Status) ซึ่งแตกต่างกันดังนี้ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2524 อ้าง ถึงใน พิณใจ ลาภานานนท์, 2538)

สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด คือ สถานภาพที่ได้มาโดยสังคมเป็นผู้กำหนด อาจเกิดขึ้นโดย เงื่อนไข ของชีวภาพ หรืออาจเกิดจากประเพณี อาวุโส หรือบุคลิกภาพก็ได้ ซึ่งจำแนกได้เป็นสถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางเชื้อชาติ สถานภาพทางถิ่นกำเนิด และสถานภาพของชั้นสังคม

สถานภาพที่ได้มาโดยความสามารถหรือการกระทำ เป็นสถานภาพที่ต้องดิ้นรนขวนขวายด้วย
ความสามารถเอง สถานภาพแบบนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ได้แก่ สถานภาพทาง
การเมือง สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางอาชีพ

โดยทั่วไปแล้วแต่ละบุคคลจะมีหลายสถานภาพในขณะเดียวกัน เช่น อาจเป็นพ่อ กำนัน หรือ
ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสมาคม และอื่นๆในขณะเดียวกัน การปฏิบัติต่อกันของบุคคลในสังคมจึงขึ้นอยู่กับ
โอกาสและสถานการณ์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ในสังคมปัจจุบันการมีปฏิสัมพันธ์และแนวปฏิบัติต่อกันใน
ฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมไว้อย่างชัดเจน เพื่อมิให้เกิดความสับสนหรือขัดแย้งในสถานภาพหลาย
สถานภาพของแต่ละบุคคลและระหว่างบุคคล

สถานภาพของบุคคลจึงมีความสำคัญต่อสังคมมาก เพราะเป็นตัวกำหนดว่าใครควรมีตำแหน่ง
หน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างไร โดยเฉพาะการปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคคลที่มีลำดับชั้นของสถานภาพที่
แตกต่างกัน สถานภาพที่สูงกว่าจะได้รับอำนาจและอิทธิฤทธิ์ที่สามารถสั่งการให้ผู้ที่มิใช่สถานภาพต่ำกว่า
ปฏิบัติตามได้ แต่สถานภาพใดจะสูงกว่าสถานภาพอื่นอย่างไรนั้น ในแต่ละสังคมอาจมีการจำแนกที่
แตกต่างกัน อาจกำหนดขึ้นจากค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือระเบียบแบบแผนใหม่ๆ เช่น ฐานะ
ทางเศรษฐกิจ อาชีพ ตำแหน่งในอาชีพ การศึกษา

3.1 การจัดลำดับชั้นทางสังคม (Social Stratification)

3.1.1 ความหมายของการจัดลำดับชั้นทางสังคม

ลูทซ์ หิริญโต (2526) ให้ความหมายของการจัดลำดับชั้นหรือการแบ่งช่วงชั้นของคนในสังคม ว่า
หมายถึง การที่บุคคลในสังคมได้ถูกจัดแบ่งออกเป็นชั้นๆ (grade) โดยมีระบบของอันดับชี้ให้เห็นว่า คนที่
อยู่ในตำแหน่งหรือฐานะนั้นๆ มีเกียรติหรือได้รับการยกย่องอยู่ในอันดับที่สูงกว่า เท่ากัน หรือต่ำกว่าบุคคล
หรือกลุ่มคนที่อยู่ในฐานะอื่นๆ ในสังคมเดียวกัน

บรพต วีระชัย (2520) อธิบายว่า การจัดช่วงชั้นทางสังคมถือว่าเป็นวัฒนธรรมสากล (universal
culture) กล่าวคือ มีการปรากฏอยู่ในทุกสังคม ทั้งสังคมเกษตรกรรมหรือสังคมอุตสาหกรรม ตั้งแต่อดีต
จนถึงปัจจุบัน และถือได้ว่าเป็นด้านหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคม คือเป็นกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการ
จำแนกคนในสังคมออกเป็นกลุ่มที่มีระดับสูงต่ำตามปัจจัยต่างๆ แม้แต่กลุ่มสังคมกลุ่มเล็กๆ ซึ่งถือได้ว่าไม่มี

การจัดลำดับชั้นภายในกลุ่มอย่างเป็นทางการ ก็ยังมีการมองสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนต่างจากคนอื่น มีการเข้าร่วมกิจกรรมในระดับที่แตกต่างกัน ได้รับการยอมรับหรือมีความสำคัญต่อกันแตกต่างกัน

พินิจ ลาภานานนท์ (2538) กล่าวว่า การจัดช่วงชั้นทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคม เป็นกฎเกณฑ์ในการจำแนกคนในสังคมออกเป็นกลุ่มที่มีระดับสูงต่ำตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคม สมาชิกในช่วงชั้นหนึ่งก็คือคนกลุ่มหนึ่งที่มีทรัพย์สินสมบัติ ยศถาบรรดาศักดิ์ หรือฐานะทางสังคมเท่าๆ กัน หรือใกล้เคียงกัน การจัดช่วงชั้นทางสังคมจึงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เสมอภาคกันระหว่างคนต่างลำดับชั้นกัน ความแตกต่างในเพศ วัย รูปร่าง ผิวพรรณ สติปัญญา อันเป็นที่ติดตัวมาโดยกำเนิดของบุคคลแต่ละคนไม่ถือว่าเป็นความแตกต่างทางช่วงชั้น การจัดช่วงชั้นทางสังคมอาจดำรงอยู่ในแต่ละกลุ่มอย่างถาวรหรือไม่ถาวร ขึ้นกับว่าสังคมนั้นมีโครงสร้างสังคมแบบใด

3.1.2 เกณฑ์ในการจัดลำดับชั้นทางสังคม

ณรงค์ เสงี่ยมประชา (2524) ได้ทำการรวบรวมข้อมูล และสรุปเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic status) อันได้แก่ ระดับรายได้ ระดับการศึกษา และระดับอาชีพ โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

3.1.2.1 การแบ่งชนชั้นของคนในสังคมโดยยึดรายได้ ใช้เงินเป็นตัวกลางที่จะให้ได้มาซึ่งการดำเนินชีวิต เขาสามารถมีสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น รถยนต์ บ้าน เครื่องแต่งกาย หนังสือ จากการนำเอาเงินไปแลกเปลี่ยนกับสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ดังนั้นผู้มีเงินจึงมีโอกาสปรับตัวเลื่อนตำแหน่งทางสังคมให้สูงขึ้นและได้รับการยอมรับในฐานะชนชั้นสูงได้ การแบ่งชั้นของคนในสังคมโดยอาศัยความร่ำรวย และรายได้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งนั้น แบ่งได้ 3 ระดับ คือ

3.1.2.1.1 ชนชั้นสูง ได้แก่ ผู้ร่ำรวย

3.1.2.1.2 ชนชั้นกลาง ได้แก่ ผู้มีรายได้ระดับพอกินพอใช้

3.1.2.1.3 ชนชั้นล่าง ได้แก่ ผู้ยากจน

3.1.2.2 การแบ่งชั้นของคนในสังคมโดยยึดอาชีพ ในสังคมไทยยอมรับว่าผู้ประกอบการอาชีพรับราชการ มีชั้นทางสังคมสูงกว่าชาวนา ช่างนา ผู้ที่เป็นนายแพทย์มีเกียรติกว่าครู หากพิจารณาอาชีพที่สังคมจัดว่าเป็นอาชีพที่เกียรตินั้น จะพบว่ามียุทธศาสตร์บางประการ ดังนี้

3.1.2.2.1 อาชีพที่มีเกียรติ และจัดอยู่ในระดับสูงนั้น เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยทักษะ

ความรู้ ความสามารถ และต้องผ่านการศึกษาในระดับสูง แต่ทั้งนี้ย่อมมีข้อยกเว้น

3.1.2.2 โดยทั่วไปอาชีพที่มีเกียรติมักเป็นอาชีพที่มีรายได้สูง แต่บางอาชีพถึงแม้จะอยู่ในระดับสูงกว่าแต่ก็มีรายได้สูงกว่า

3.1.2.3 การแบ่งชั้นของคนในสังคมโดยยึดการศึกษา พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะเป็นที่ยอมรับของสังคม และได้รับเกียรติสูงกว่าบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยซึ่งมีค่านิยมในปริญญาบัตร เช่น ปริญญาโท ปริญญาเอก ทำให้ผู้มีการศึกษาสูงมีโอกาสเลือกอาชีพ ซึ่งจะมีผลต่อรายได้และเป็นที่มาของตำแหน่งที่มีเกียรติในสังคมต่อไป

การศึกษา อาชีพ และความมั่งคั่งนั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันต่อกันและกัน คนที่ร่ำรวยย่อมมีโอกาสได้รับการศึกษามากกว่า เลือกโรงเรียนที่ดีมีคุณภาพได้มากกว่า และเมื่อมีการศึกษาสูง มีคุณภาพทางการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม ก็ย่อมจะสามารถหางานที่มีเกียรติ มีรายได้สูงได้มากกว่า ทำให้มีโอกาสในการเข้าสังกัดอยู่ในชั้นสังคมที่สูงขึ้น

เกณฑ์ในการจัดช่วงชั้นทางสังคมทั้ง 3 ดังกล่าว มีผู้ให้ความสำคัญ และนำไปใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดช่วงชั้นของคนในสังคม เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม (Objective) หรือมีหลักฐานยืนยันได้มากกว่าที่จะบรรยายโดยอาศัยความรู้สึกนึกคิด (Subjective) ของแต่ละคน นอกจากนี้การใช้เกณฑ์ดังกล่าวยังหาตัวเลขข้อยืนยันต่างๆ ได้ง่าย เช่นจากรายงานการสำรวจสำมะโนประชากร ซึ่งได้สถิติตัวเลขทั้งด้านอาชีพ รายได้ และการศึกษา

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เกณฑ์การแบ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic status) โดยพิจารณาจากระดับรายได้ ระดับการศึกษา และระดับอาชีพ เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรม มีความน่าเชื่อถือมากกว่า

3.2 นิยามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status)

ดร.ศุภชัย ศรีสุชาติ (2554) คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้กล่าวถึง สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน (Socio-Economic Status) ว่าหมายถึง การวัดชั้นของสังคม (Socio-Economic Class) ที่พิจารณาความสัมพันธ์เชิงความเกี่ยวข้องของในด้านของกฎหมาย เช่น การจัดชั้นเป็นลูกจ้าง นายจ้าง การประกอบกิจการของตนเอง และการไม่มีงานทำ หรืออาจหมายถึงการระบุตำแหน่งทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socio-Economic Position: SEP)

เว็บไซต์ของนิตยสาร Marketeer (“4 Social Class 4 Lifestyle on Research”, 2550) ซึ่งเป็นนิตยสารการตลาด อธิบายว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio Economic Status or SES) คือดัชนีของสถานภาพทางสังคม ซึ่งพิจารณาจากการศึกษาที่จะยกระดับรายได้และเกียรติยศของอาชีพ สมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association) ได้ให้ความหมายของ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status) เป็นแนวความคิดทั่วไปว่า เป็นสังคมหรือชั้นของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยจะวัดจากการศึกษา รายได้ และอาชีพประกอบกัน

ปีทมา ว่าพัฒนาวงศ์ (2550) เสนอไว้ในรายงานการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติว่า สถานภาพเศรษฐกิจสังคม เป็นระดับสูงต่ำของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า สถานภาพเศรษฐกิจสังคมนี้เป็นตัวกำหนดสำคัญที่ทำให้คนในสังคมมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นชนชั้นทางสังคม (Social class) หรือตำแหน่งทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-economic position) ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังระบุว่า การวัดสถานภาพเศรษฐกิจสังคมนั้น ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ นับเป็นตัวชี้วัดที่ดีที่สะท้อนสถานภาพที่แตกต่างกัน (Oakes & Rossi, 2003 อ้างถึงใน ปีทมา ว่าพัฒนาวงศ์, 2550) เพราะเชื่อว่าเมื่อคนเรามีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสมากกว่าคนที่มีศึกษาน้อยในการเลือกประกอบอาชีพที่ให้รายได้สูง

Boskey (2009) ได้ให้คำจำกัดความของ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (SES) ว่าประเมินจากปัจจัยหลายปัจจัยรวมกัน ทั้งรายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นวิธีจำแนกบุคคลหรือครอบครัวในสังคมโดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมักแสดงให้เห็นในรูปของผลกระทบที่มีต่อสุขภาพของบุคคลและความเป็นอยู่ที่ดี

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) จัดทำโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ได้ให้ความหมายของสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนว่า เป็นการแบ่งครัวเรือนเป็นกลุ่มตามฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม โดยพิจารณาจากแหล่งรายได้ส่วนใหญ่ของครัวเรือน สถานภาพการทำงาน ประเภทของกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจ และอาชีพเป็นหลัก

พลกฤษณ์ ไพรสานต์วิชกุล (2549) ได้ให้ความหมายของ Social Economic Status (SES) ว่าเป็นการวิเคราะห์ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้บริโภค ซึ่งหลักการของ SES คือการจัดแบ่งกลุ่มผู้บริโภคของแต่ละประเทศออกเป็นกลุ่มชนชั้น โดยพิจารณาจากฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้บริโภค

รวมถึงประเด็นปลีกย่อยอื่นๆ เช่น อาชีพ ข้อมูลประชากร ระดับรายได้ ระดับการศึกษา และอาจรวมถึง รสนิยมส่วนบุคคลด้วย โดยเรียกการแบ่งกลุ่มผู้บริโภคนี้ว่า การจัดชนชั้นทางสังคม

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่นำมาใช้ในการพิจารณาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย รายได้ ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หรือ Social Economic Status (SES) โดยผู้วิจัยทำการค้นคว้าข้อมูลในบริบทสังคมไทย เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดช่วงชั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างนิสิตปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทำการศึกษาข้อมูลดังต่อไปนี้

3.2.1 นิยามรายได้ของครัวเรือน

โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ได้นิยาม รายได้ของครัวเรือน ว่าหมายถึง รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ได้แก่

3.2.1.1 ค่าแรงและเงินเดือน เงินรางวัลบริการ เงินโบนัส เป็นต้น

3.2.1.2 กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจการเกษตรและธุรกิจอื่นๆ

3.2.1.3 รายได้จากทรัพย์สิน เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าลิขสิทธิ์ ดอกเบี้ย และเงินปันผล

3.2.1.4 เงินได้รับเป็นการช่วยเหลือ บำเหน็จ บำนาญ เงินทุนการศึกษา

3.2.1.5 รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ มูลค่าของสินค้าและบริการที่ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของ ค่าแรง เงินเดือน มูลค่าของสินค้าหรืออาหารที่ครัวเรือนผลิตและบริโภคเอง (รวมค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่ ครัวเรือนเป็นเจ้าของและอยู่เอง) หรือได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ

3.2.1.6 รายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ เช่น เงินได้รับจากการประกันภัย หรือประกันชีวิต เงินรางวัลสลากกินแบ่ง และรายรับอื่นๆ ในประเภทเดียวกัน

รายได้ประจำ ได้แก่ รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ซึ่งไม่รวมรายรับที่เป็นตัวเงินอื่นๆ ในข้อ (6)

3.2.2 นิยามสมาชิกของครัวเรือน

โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ได้นิยามความหมายของ สมาชิกของครัวเรือน หมายถึง บุคคลซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดหาและใช้สิ่งอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่การดำรงชีพร่วมกัน สมาชิกของครัวเรือนอาจมีเพียงคนเดียว หรือมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ถ้าขณะไปทำการสัมภาษณ์สมาชิกของครัวเรือนคนใดคนหนึ่งจากบ้านไป แต่จะกลับมาในสามเดือนให้นับบุคคลนั้นเป็นสมาชิกของครัวเรือนด้วย หากสามารถติดตามข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และรายจ่ายของเขาได้

3.2.3 นิยามอาชีพ

โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ได้ นิยามความหมายของ อาชีพ หมายถึง ประเภทหรือชนิดของงานที่บุคคลนั้นทำ ปกติบุคคลมีอาชีพเดียว หากในระหว่างรอบ 52 สัปดาห์ที่แล้ว บุคคลใดมีอาชีพมากกว่า 1 ชนิด ให้ถืออาชีพที่มีจำนวนสัปดาห์การทำงานมากที่สุด หากจำนวนสัปดาห์เท่ากันให้นับอาชีพที่มีรายได้มากที่สุด

3.2.4 นิยามสถานภาพการทำงาน

โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2537) ได้ นิยามความหมายของ สถานภาพการทำงาน แบ่งเป็น 7 ประเภท ดังนี้

3.2.4.1 นายจ้าง หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจที่ตนเองเป็นเจ้าของเพื่อผลกำไร หรือส่วนแบ่ง โดยจ้างบุคคลตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป มาทำงานในฐานะลูกจ้าง

3.2.4.2 ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว หมายถึง ผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง หรือได้ดำเนินการ ร่วมกับผู้อื่นในรูปของห้างหุ้นส่วน โดยหวังผลกำไรหรือส่วนแบ่ง และไม่จ้างบุคคลอื่นมาทำงานในฐานะ ลูกจ้าง

3.2.4.3 ลูกจ้างเอกชน หมายถึง ผู้ที่ทำงานโดยได้รับค่าจ้างจากนายจ้าง ซึ่งไม่ใช่หน่วย ราชการหรือรัฐวิสาหกิจหรือองค์การระหว่างประเทศ

3.2.4.4 ลูกจ้างรัฐบาล หมายถึง ผู้ทำงานในหน่วยราชการหรือรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งองค์การ ระหว่างประเทศโดยได้รับค่าจ้าง

3.2.4.5 ผู้ทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง หมายถึง ผู้ซึ่งทำงานเกษตรในไร่ นา หรือในธุรกิจของหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกของครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง

3.2.4.6 ผู้กำลังหางานทำ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานใดๆ ทั้งสิ้นในรอบ 52 สัปดาห์ที่แล้ว แต่หางานทำโดยติดต่อสถานธุรกิจต่างๆ หรือส่งใบสมัครขอทำงาน

3.2.4.7 ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง บุคคลต่อไปนี้

3.2.4.7.1 แม่บ้านหรือผู้ที่ทำงานบ้าน

3.2.4.7.2 นักเรียน

3.2.4.7.3 คนชรา

3.2.4.7.4 ผู้ไม่สามารถทำงานได้ เนื่องจากพิการทางร่างกายหรือจิตใจ หรือเนื่องจากเจ็บป่วยเรื้อรัง

3.2.4.7.5 ผู้ไม่ประสงค์จะทำงาน

3.2.4.7.6 คนขอทาน

3.3 การแบ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามลักษณะของผู้บริโภค

พลกฤษณ์ ไพรสานต์วณิชกุล (2549) ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้บริโภคประกอบกับการศึกษาจากตำรา และบทความต่างๆ สามารถสรุปการจัดชั้นทางสังคมของประเทศไทยไว้ ดังนี้

3.3.1 ผู้บริโภคกลุ่ม A1 ผู้บริโภคกลุ่มนี้จัดอยู่กลุ่มที่มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงติดอันดับบนของประเทศไทยหรือที่เรารู้จักในนามของกลุ่มไฮโซ ผู้บริโภคกลุ่มนี้มักมีชาติตระกูลที่ดี การศึกษาสูง อาชีพการงานเป็นที่ยอมรับในสังคม ใช้ชีวิตร่ำรวย หูหรรอย่างเจียบๆ

3.3.2 ผู้บริโภคกลุ่ม A2 ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงไม่แพ้กลุ่ม A1 เป็นกลุ่มไฮโซเช่นเดียวกัน แต่ต่างกันที่รูปแบบวิถีการใช้ชีวิตที่ออกงานสังคมมากกว่า มีความหรูหรา เป็นหน้าเป็นตาในสังคมและมีข่าวคราวให้สังคมเห็นค่อนข้างบ่อย เป็นผู้นำกระแสในการบริโภคผลิตภัณฑ์เสมอ

3.3.3 ผู้บริโภคกลุ่ม B1 ผู้บริโภคกลุ่มนี้มักจะเป็นที่รู้จักในนามของเศรษฐีใหม่ ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้คือ ประสบความสำเร็จทางธุรกิจและอาชีพการงาน มีชื่อเสียงทางธุรกิจ ร่ำรวยจากรากฐานของธุรกิจส่วนตัวและมีภาพของความใกล้ชิดกับกลุ่มการเมืองของประเทศ

3.3.4 ผู้บริโภคกลุ่ม B2 ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีลักษณะเด่นคือ เป็นกลุ่มข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ รวมถึงนายตำรวจนายทหารชั้นผู้ใหญ่ นักการเมืองกลุ่มต่างๆ ระดับการศึกษาค่อนข้างหลากหลาย และมีพฤติกรรมบริโภคที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยม

3.3.5 ผู้บริโภคกลุ่ม C1 เป็นผู้บริโภคกลุ่มชนชั้นกลางตามหัวเมืองใหญ่ต่างๆ อาทิ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ชลบุรี เชียงใหม่ โคราซ และหาดใหญ่ เป็นต้น มีวิถีชีวิตค่อนข้างทันสมัยส่วนมากจบปริญญาตรี แล้วมาเป็นพนักงานบริษัทเอกชนและเจ้าของธุรกิจ SMEs พฤติกรรมบริโภคค่อนข้างมีเหตุผล แต่ไม่กล้าในการก่อกองหนี้ซื้อส่วนบุคคล เช่น บ้าน รถยนต์ และบัตรเครดิต

3.3.6 ผู้บริโภคกลุ่ม C2 เป็นผู้บริโภคกลุ่มชนชั้นกลางในชนบท ใช้ชีวิตเรียบง่ายไม่ตาม

สมัยนิยม แต่ก็ไม่ตกยุค ค่อนข้างมีภาวะเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบอาชีพตามความถนัดของท้องถิ่น

3.3.7 ผู้บริโภคกลุ่ม D เป็นผู้บริโภครายได้ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของประเทศ ส่วนมากมีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพทั่วไป เช่น ค้าขาย รับจ้าง และเป็นพนักงานโรงงาน ตามชุมชนต่างๆ รายได้เฉลี่ยน้อยกว่าทุกกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้น แต่ดำรงชีวิตได้อย่างไม่ลำบาก บางกลุ่มอาจมีมาตรฐานการบริโภคสูงกว่าระดับรายได้ จึงจำเป็นต้องซื้อแบบผ่อนชำระ

3.3.8 ผู้บริโภคกลุ่ม E เป็นผู้บริโภครายได้น้อยที่สุด ส่วนมากเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มหาเช้ากินค่ำ ราคาคือประเด็นสำคัญที่สุดในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคกลุ่มนี้

โดยกลุ่ม A1 และ A2 มีจำนวนประมาณร้อยละ 2, กลุ่ม B1 และ B2 มีจำนวนประมาณร้อยละ 4, กลุ่ม C1 และ C2 มีจำนวนประมาณร้อยละ 25, กลุ่ม D มีจำนวนประมาณร้อยละ 40 และกลุ่ม E มีจำนวนกว่าร้อยละ 30 โดยเทียบจากจำนวนประชากรไทยทั้งหมด (สำรวจข้อมูลเมื่อ มิถุนายน – พฤศจิกายน 2549)

3.4 การแบ่งชนชั้นทางสังคมในเชิงการตลาด

เว็บไซต์ของนิตยสาร Marketeer (“4 Social Class 4 Lifestyle on Research”, 2550) ได้อธิบายตามทฤษฎีของ Veblen และ Bourdieu (1984) โดยแบ่งชั้นทางสังคมของผู้บริโภคเป็น 2 ชั้น ได้แก่

3.4.1 ชั้นสบาย (Leisure Class) คือ ชั้นที่ไม่จำเป็นต้องทำงานหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ โดยได้รับรายได้จากผลตอบแทนจากทรัพย์สินของตนเอง

3.4.2 ชั้นทำงาน (Working Class) คือ ชั้นที่ต้องทำงานเพื่อหารายได้สำหรับการยังชีพและสะสมเพื่อยกระดับฐานะของตนเอง

นอกจากนี้ Coleman (1983, อ้างถึงใน “4 Social Class 4 Lifestyle on Research”, 2550) แบ่งระดับชั้นทางสังคมของคนอเมริกันไว้ 3 ระดับใหญ่ๆ แต่ละระดับยังแยกชั้นย่อยออกมาอีก 2-3 ชั้น รวมเป็นชั้นย่อย 7 ระดับชั้น ดังนี้

3.4.1 Upper Americans แบ่งเป็น 3 ระดับชั้น ดังนี้

3.4.1.1 Upper - Upper (ร้อยละ 0.3) เป็นกลุ่มชั้นผู้นำ นามสกุลดัง รักรวยระดับโลก มีรายได้ไม่ต่ำกว่าปีละ 600,000 เหรียญสหรัฐ การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ตำแหน่งงานระดับประธานกรรมการบริหารของบริษัทขนาดใหญ่

3.4.1.2 Lower - Upper (ร้อยละ 1.2) เป็นกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ ผู้นำในองค์กรธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ระดับรายได้ปีละ 450,000 เหรียญสหรัฐ จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป เป็นผู้บริหารระดับสูงขององค์กรขนาดใหญ่

3.4.1.3 Upper - Middle (ร้อยละ 12.5) เป็นกลุ่มผู้บริหารที่จบปริญญาตรีขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น หมอ วิศวกร ระดับรายได้ปีละ 150,000 เหรียญสหรัฐขึ้นไป

3.4.2 Middle Americans แบ่งเป็น 2 ระดับชั้น ดังนี้

3.4.2.1 Middle Class (ร้อยละ 32) เป็นกลุ่มผู้จบปริญญาตรี ทำงานในสำนักงาน เป็นมนุษย์เงินเดือน ที่ระดับรายได้อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยปีละ 28,000 เหรียญสหรัฐ

3.4.2.2 Working Class (ร้อยละ 38) เป็นกลุ่มคนทำงานที่ต้องใช้แรงงานตามโรงงาน การศึกษาระดับมัธยมหรือปวช. ระดับรายได้อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน (Blue Collar) คือ 15,000 เหรียญสหรัฐต่อปี

3.4.3 Lower Americans แบ่งเป็น 2 ระดับชั้น ดังนี้

3.4.3.1 Upper - Lower (ร้อยละ 9) เป็นกลุ่มที่การศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมปลาย ทำงานใช้แรงงานระดับล่าง เช่น กรรมกร นักการ คนกวาดถนน มีระดับรายได้ประมาณ 9,000 เหรียญสหรัฐต่อปี

3.4.3.2 Lower - Lower (ร้อยละ 7) เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ ไม่มีงานประจำทำ รับเงินสวัสดิการจากรัฐบาล โดยมีรายได้ 5,000 เหรียญสหรัฐต่อปีหรือต่ำกว่า

Watson (อ้างถึงใน “4 Social Class 4 Lifestyle on Research”, 2550) ได้นำทฤษฎีการแบ่งชั้นทางสังคมของ Coleman มาทำการศึกษาและแบ่งชั้นทางสังคมใหม่ เป็น 4 ระดับชั้น ดังนี้

3.4.1 Upper Class (ร้อยละ 14) โดยรวมกลุ่ม Upper - Upper, Lower - Upper และ Upper - Middle ตามทฤษฎีของ Coleman เข้ามารวมอยู่ในชั้นทางสังคมเดียวกัน

3.4.2 Middle Class (ร้อยละ 32) ซึ่งตรงกับกลุ่ม Middle Class ของ Coleman

3.4.3 Working Class (ร้อยละ 38) ซึ่งตรงกับกลุ่ม Working Class ของ Coleman

3.4.4 Lower Class (ร้อยละ 16) ซึ่งตรงกับกลุ่ม Lower Americans ของ Coleman

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิดในเชิงการตลาด เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีความเป็นสากลและมีมาตรฐาน โดยใช้วิธีวัดวัตถุวิสัย (Objective Method) คือใช้เกณฑ์ด้านวัตถุเป็นหลักในการ

ประเมิน เช่น ระบุว่ารายได้ อาชีพ ทรัพย์สินที่ครอบครอง ระดับการศึกษา และตำแหน่งในสังคม รวมถึงประเด็นด้านวัตถุอื่นๆ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 2 หน้า 37)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ (2526) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดช่วงชั้นทางสังคมของกรุงเทพมหานคร โดยใช้รายได้ การศึกษา และความเห็นเกี่ยวกับสถานภาพช่วงชั้นทางสังคมของตนเองเป็นตัวกำหนด พบว่าช่วงชั้นทางสังคมแบ่งเป็น ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นล่าง คนชั้นสูงและกลางจะมีโอกาสในทางสังคมและเศรษฐกิจมากกว่าชนชั้นล่าง และพบว่าคนในแต่ละชนชั้น พึ่งพอใจในสถานภาพชนชั้นของตน และหวังว่าจะสามารถเปลี่ยนชนชั้นได้โดยการเปลี่ยนสถานภาพในรุ่นลูกด้วยการศึกษา

เอมอร จังศิริพรปกรณ์ (2541) ได้ทำการพัฒนาตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียนได้มาจากองค์ประกอบ 6 ตัว ได้แก่ อาชีพ การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การมีรายได้ การศึกษา อำนาจ และสภาพแวดล้อมของครอบครัว มีความตรงเชิงโครงสร้าง ความตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ โดยมีการจัดช่วงชั้นทางสังคมแบ่งเป็น 5 ช่วงชั้น ผลการเปรียบเทียบความสอดคล้องของการจัดช่วงชั้นทางสังคมระหว่างเกณฑ์จากสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียนที่พัฒนาขึ้นกับสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียนที่นิยมใช้ พบว่ามีความสอดคล้องกัน ร้อยละ 58.47

จากการศึกษาของ Adler และ Newman (2002) เรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และสุขภาพ ได้บรรยายไว้ว่าระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประกอบไปด้วยการศึกษา รายได้ อาชีพ ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพมนุษย์ 3 ด้าน คือการดูแลสุขภาพ พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และการได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมรอบตัว พบว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำจะมีการดูแลสุขภาพที่แย่กว่า มีรูปแบบพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่ดีน้อยกว่ามากกว่า แวดล้อมไปด้วยปัจจัยเสี่ยงที่เป็นผลลบต่อสุขภาพมากกว่า และยังมีแนวโน้มในการเป็นโรคเครียดเรื้อรังซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้มากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและความพึงพอใจในชีวิต

จากการศึกษาของ Daraei และ Mohajery (2012) พบว่า ในสังคมของชาวอินเดีย ระบบการแบ่งชนชั้นวรรณะ ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งกลุ่มคนผู้ใช้แรงงานจัดว่าเป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุดในสังคม จุดประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้เพื่ออธิบายปัญหาของกลุ่มคนผู้ใช้แรงงานหญิงในประเทศ, ความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง, สำนวนจิตพิผลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (รายได้ในครอบครัว, การศึกษา และอาชีพ) ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิต ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นลูกจ้าง 65 คน นายจ้าง 60 คน ในชนเผ่ามัชชอร์ทางตอนใต้ของอินเดีย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตชาติพันธุ์นานกว่า 4 ปี และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประยุกต์ ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต กล่าวคือ กลุ่มหญิงผู้ใช้แรงงานที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (ได้รับการศึกษาระดับต่ำ) มีระดับความพึงพอใจในชีวิตต่ำกว่ากลุ่มนายจ้างที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง (ได้รับการศึกษาระดับสูง) นั่นคือ เมื่อบุคคลมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ ระดับความพึงพอใจในชีวิตก็จะอยู่ในต่ำ แต่เมื่อบุคคลมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง บุคคลนั้นก็จะมีระดับความพึงพอใจในชีวิตสูงตามไปด้วย

จากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า หากกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานเป็นนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยที่ได้จะมีความแตกต่างกับงานวิจัยดังกล่าวหรือไม่ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานข้อที่ 2 คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจโดยรวม หรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจากงานวิจัยในไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยจึงนิยาม สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ว่าหมายถึง “การแบ่งคนในสังคมออกเป็นกลุ่มต่างๆ โดยใช้ฐานะเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลนั้น ซึ่งพิจารณาจาก ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของบุคคล” แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้ทำการศึกษาในกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้ ดังนั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในงานวิจัยนี้ จึงวัดจากบิดามารดาเป็นหลัก เนื่องจากมีงานวิจัยของ จินตนา อินทรไทย (2525) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างจาก ระดับการศึกษาของบิดามารดา รายได้ของบิดา

มารดา อีกทั้งงานวิจัยของ Chowhan และ Stewart (2007) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดูโทรทัศน์ และพฤติกรรมของวัยรุ่นโดยมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ โดยใช้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่แทนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของลูก เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงยึดตามแนวทางดังกล่าว และเลือกพิจารณาจากระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และรายได้รวมของครอบครัวที่ยังไม่หักค่าใช้จ่ายมาเป็นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ค่านิยมทางวัตถุ ความพึงพอใจในชีวิต และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้วิจัยจึงพบปัญหาที่ว่า ค่านิยมทางวัตถุเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตของคนเราลดลง แต่ในสังคมปัจจุบัน ผู้คนเริ่มที่จะยอมรับวัตถุนิยมเพิ่มมากขึ้น ให้คุณค่ากับวัตถุภายนอกมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีค่านิยมทางวัตถุเพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน ประกอบกับการที่กลุ่มคนชั้นนำในสังคมที่เป็นตัวแบบแก่นิสิตนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มีความสุขจากการเป็นวัตถุนิยม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic status: SES) ซึ่งเป็นตัวแปรที่น่าสนใจ เนื่องจากสามารถแบ่งลำดับขั้นคนในสังคมได้ จึงเป็นที่มาของสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิต โดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ

สมมติฐานในการวิจัย

1. ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจโดยรวม หรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน
3. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ และความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย 3 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 130 คน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง ความปรารถนาที่จะครอบครองหรือเป็นเจ้าของวัตถุที่มีราคาแพง มียี่ห้อ หรือวัตถุที่กำลังอยู่ในกระแสนิยม เนื่องจากมีความคิดว่าสิ่งของเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงฐานะ บ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคม มองว่าการครอบครองวัตถุเป็นหนทางสู่ความสุข และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมองว่าคนที่ใช้สิ่งของเหล่านี้เป็นบุคคลที่น่าคบหา มีความน่าเชื่อถือ และควรยกย่อง

ในการวิจัยครั้งนี้ค่านิยมทางวัตถุ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบมาตราวัดค่านิยมทางวัตถุของวันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์ (2551) ที่พัฒนาขึ้นจากมาตร materialism scale ของ Richins และ Dawson (1992) ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ได้แก่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 คือ ไม่เห็นด้วย 3 คือ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยพอๆกัน 4 คือ เห็นด้วย และ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีของบุคคลต่อคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยทั่วไป เกิดจากการประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวมของแต่ละบุคคล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่บุคคลนั้นกำหนดขึ้น ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยวัดโดยแปลจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิต (The Satisfaction With Life Scale: SWLS) ของ Pavot และ Diener (1993)

การวิจัยนี้ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมของ วัชรภรณ์ เฟงจิตต์ (2543) ที่แปลมาจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตของ Pavot และ Diener (1993) ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ได้แก่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 คือ ไม่เห็นด้วย 3 คือ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยพอๆกัน 4 คือ เห็นด้วย และ 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ความพึงพอใจในตนเอง หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีของบุคคล การที่บุคคลรู้สึกดีกว่าตนเอง ประสบความสำเร็จและสามารถบรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนได้ ซึ่งอาจเกิดจากการที่บุคคลสามารถค้นหา

ความหมายในชีวิตของตนได้อย่างชัดเจน หรือเกิดจากการที่บุคคลมีความสอดคล้องกันระหว่างตนตามความเป็นจริง (Real self) และตนตามอุดมคติ (Ideal self) เป็นความรู้สึกที่บุคคลตระหนักรู้ถึงความสามารถและศักยภาพของตนเอง

ในการวิจัยนี้ความพึงพอใจในตนเอง หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบมาตราวัดความพึงพอใจในตนเองที่ผู้วิจัยดัดแปลงและสร้างมาตรเพิ่มเติมจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตย่อยด้านต่างๆ ของ Leelakulthanit และ Day (1993) ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ได้แก่ 1 คือ ไม่พอใจอย่างยิ่ง 2 คือ ไม่พอใจ 3 คือ พอใจและไม่พอใจเท่าๆกัน 4 คือ พอใจ และ 5 คือ พอใจอย่างยิ่ง

ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีของบุคคลต่อสภาพความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับผู้อื่นในสังคมซึ่งนอกเหนือไปจากญาติและคนในครอบครัว ได้แก่ เพื่อน เพื่อนบ้าน การเป็นสมาชิกของสโมสร สมาคม หรือชมรมต่างๆ รวมถึงโอกาสการใช้เวลาร่วมกับผู้อื่น

การวิจัยครั้งนี้ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบมาตราวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม ที่ผู้วิจัยดัดแปลงและสร้างมาตรเพิ่มเติมจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตย่อยด้านต่างๆ ของ Leelakulthanit และ Day (1993) ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ได้แก่ 1 คือ ไม่พอใจอย่างยิ่ง 2 คือ ไม่พอใจ 3 คือ พอใจและไม่พอใจเท่าๆกัน 4 คือ พอใจ และ 5 คือ พอใจอย่างยิ่ง

ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ หมายถึง ระดับความรู้สึกยินดีของบุคคลในสภาวะปัจจุบัน ในด้านรายได้ ฐานะทางการเงิน และการครอบครองวัตถุหรือสิ่งของที่บุคคลต้องการ เช่น ยานพาหนะ อุปกรณ์สื่อสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการตอบมาตราวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพที่ผู้วิจัยดัดแปลงและสร้างมาตรเพิ่มเติมจากมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิตย่อยด้านต่างๆ ของ Leelakulthanit และ Day (1993) ซึ่งเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ได้แก่ 1 คือ ไม่พอใจอย่างยิ่ง 2 คือ ไม่พอใจ 3 คือ พอใจและไม่พอใจเท่าๆกัน 4 คือ พอใจ และ 5 คือ พอใจอย่างยิ่ง

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic status) หมายถึง การแบ่งคนในสังคม ออกเป็นกลุ่มต่างๆ โดยใช้ฐานะเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลนั้นเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งพิจารณา จาก ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของบุคคล แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้ทำการศึกษาในกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรีซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้ ดังนั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงวัด จากบิดามารดาเป็นหลัก กล่าวคือ พิจารณาจากระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา และรายได้รวมของครอบครัวที่ยังไม่หักค่าใช้จ่าย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล (ดูรายละเอียด เพิ่มเติมในบทที่ 2 หน้า 37)

ในงานวิจัยนี้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic status) หมายถึง คะแนนที่ได้ จากการคำนวณตามสูตร Census Bureau Index of Socioeconomic Status (SES) ที่ผู้วิจัยดัดแปลงมา ใช้เป็นรายได้ต่อหัวของครัวเรือน กล่าวคือ คะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมได้จากการนำคะแนน รายได้ การศึกษา และอาชีพมาบวกกันแล้วนำไปหารด้วย 3 จากนั้นนำคะแนนที่ได้ไปใช้ในการจัดกลุ่มดังนี้ กลุ่มชั้นสูง กลุ่มชั้นกลางส่วนบน กลุ่มชั้นกลาง กลุ่มชั้นกลางส่วนล่าง

ประโยชน์ที่ได้รับ

ทราบถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมทางวัตถุที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ โดยศึกษาความสัมพันธ์ของความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม และความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 130 คน เป็นเพศชายจำนวน 78 คน เพศหญิงจำนวน 52 คน กลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 18 - 22 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ รหัสนิสิตนักศึกษา สถานศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ต่อเดือนของครอบครัว การศึกษาสูงสุดของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการคำนวณคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
2. ตอนที่ 2 มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม ผู้วิจัยใช้มาตรของ วัชรภรณ์ เพ็งจิตต์ (2543) ที่แปลมาจากมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตของ Pavot และ Diener (1993)
3. ตอนที่ 3 มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย ผู้วิจัยดัดแปลงและสร้างมาตรเพิ่มเติมจากมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตย่อยด้านต่างๆของ Leelakulthanit และ Day (1993) รวม 3 มาตร คือมาตรวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ มาตรวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และมาตรวัดความพึงพอใจในตนเอง
4. ตอนที่ 4 มาตรวัดค่านิยมทางวัตถุ ผู้วิจัยใช้มาตรวัดของ วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์ (2551) ที่พัฒนาขึ้นจากมาตร materialism scale ของ Richins และ Dawson (1992)

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้วัด

ในการเก็บข้อมูลขั้นพัฒนามาตรในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีเก็บข้อมูลรายสะดวก (convenience sampling) โดยเก็บข้อมูลจากนิสิตจากบริเวณคณะต่างๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับขั้นตอนในการพัฒนามาตรวัดความพึงพอใจในตนเอง ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ทั้งหมด 2 ขั้นตอน ได้แก่การสร้างข้อกระทง และการพิจารณาคัดเลือกข้อกระทง (ทดลองใช้มาตรวัดและตรวจสอบความเที่ยงและความตรงเชิงภาวะสันนิษฐานของมาตรวัด) โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1: การสร้างข้อกระทง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และคำนิยามเกี่ยวกับความพึงพอใจในตนเอง ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ จากงานวิจัยต้นฉบับของ Leelakulthanit และ Day (1993) รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำมารวบรวมและสรุปเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของงานวิจัยครั้งนี้ โดยมาตรวัดที่พัฒนาใหม่ประกอบด้วยข้อกระทงจากมาตรวัดฉบับเดิมที่ผู้วิจัยแปลจากภาษาอังกฤษ และข้อกระทงที่ผู้วิจัยคิดเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรวัดความพึงพอใจในตนเอง แปลจากมาตรต้นฉบับจำนวน 6 ข้อ และผู้วิจัยคิดเพิ่มเติมจำนวน 11 ข้อ, มาตรวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม แปลจากมาตรต้นฉบับจำนวน 5 ข้อ และผู้วิจัยคิดเพิ่มเติมจำนวน 9 ข้อ, มาตรวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ แปลจากมาตรต้นฉบับจำนวน 5 ข้อ และผู้วิจัยคิดเพิ่มเติมจำนวน 4 ข้อ (ดูตัวอย่างข้อกระทงมาตรวัดความพึงพอใจในตนเอง, มาตรวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และมาตรวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพฉบับพัฒนาได้ในภาคผนวก ข)

เมื่อได้ข้อกระทงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อกระทงทั้งหมดไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแต่ละข้อกระทง ได้แก่ ความเหมาะสมด้านเนื้อหา และความเหมาะสมด้านภาษา จากนั้นจึงนำข้อกระทงที่ผ่านการตรวจสอบทางด้านภาษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา มาทำการปรับแก้ตามคำแนะนำ

ขั้นที่ 2: การพิจารณาคัดเลือกข้อกระทง (ทดลองใช้มาตรวัดและตรวจสอบความเที่ยงและความตรงเชิงภาวะสันนิษฐานของมาตรวัด)

ผู้วิจัยนำมาตรวัดทั้ง 3 ด้าน มาจัดเรียงข้อกระทงและจัดรูปแบบให้อยู่ในรูปของแบบสอบถามที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ จากนั้นจึงนำมาตรวัดทั้ง 3 ด้าน ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 60 คน

มาตรวัดความพึงพอใจในตนเอง, มาตรวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และมาตรวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ มีเกณฑ์ในการให้คะแนนแบ่งออกเป็น 5 ช่วง หากผู้ตอบบอกว่าไม่พอใจอย่างยิ่งให้ 1 คะแนน, ไม่พอใจให้ 2 คะแนน, ไม่พอใจและพอใจเท่าๆกันให้ 3 คะแนน, พอใจให้ 4 คะแนน และพอใจอย่างยิ่งให้ 5 คะแนน

1. มาตรวัดความพึงพอใจในตนเอง

1.1 ประเมินคุณภาพของข้อกระทงรายชื่อ โดยนำคะแนนมาวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำรายชื่อ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทงแต่ละข้อจะต้องมีค่าเฉลี่ยรายข้อแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (หางเดียว) แบ่งเป็นกลุ่มสูงที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป และกลุ่มต่ำที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา พบว่าข้อกระทงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 17 ข้อ

1.2 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งชุด (corrected item-total correlation) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทงจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่าค่า critical r ($r = .214, df = 58, p < .05$) ผู้วิจัยได้นำข้อกระทงที่ผ่านเกณฑ์ข้างต้นแล้ว มาจัดเรียงลำดับตามขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวม พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของมาตรวัดทั้งฉบับมีค่าอยู่ระหว่าง .332 ถึง .659 และข้อกระทงผ่านเกณฑ์หมดทั้ง 17 ข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เป็น .867 (ทั้งนี้รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อกระทงและการพิจารณาคัดเลือกข้อกระทงแสดงไว้ในภาคผนวก ก)

2. มาตรการวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม

2.1 ประเมินคุณภาพของข้อกระทงรายข้อโดยนำคะแนนมาวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำรายข้อโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทงแต่ละข้อจะต้องมีค่าเฉลี่ยรายข้อแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (หางเดียว) แบ่งเป็นกลุ่มสูงที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป และกลุ่มต่ำที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา พบว่าข้อกระทงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 14 ข้อ

2.2 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งหมด (corrected item-total correlation) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทงจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่าค่า critical r ($r = .214, df = 58, p < .05$) ผู้วิจัยได้นำข้อกระทงที่ผ่านเกณฑ์ข้างต้นแล้ว มาจัดเรียงลำดับตามขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวม พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของมาตรวัดทั้งฉบับมีค่าอยู่ระหว่าง .444 ถึง .737 และข้อกระทงผ่านเกณฑ์หมดทั้ง 14 ข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .906 ซึ่งถือว่ามาตรวัดมีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง (ทั้งนี้รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อกระทงและการพิจารณาคัดเลือกข้อกระทงแสดงไว้ใน ภาคผนวก ก)

3. มาตรการวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ

3.1 ประเมินคุณภาพของข้อกระทงรายข้อโดยนำคะแนนมาวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำรายข้อโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทงแต่ละข้อจะต้องมีค่าเฉลี่ยรายข้อแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (หางเดียว) แบ่งเป็นกลุ่มสูงที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 ขึ้นไป และกลุ่มต่ำที่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา พบว่าข้อกระทงมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้ง 9 ข้อ

3.2 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งหมด (corrected item-total correlation) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกคือข้อกระทงจะต้องมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่าค่า critical r ($r = .214, df = 58, p < .05$) ผู้วิจัยได้นำข้อกระทงที่ผ่านเกณฑ์ข้างต้นแล้ว มาจัดเรียงลำดับตามขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวม พบว่าค่าสหสัมพันธ์ของคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของมาตรวัดทั้งฉบับมีค่าอยู่ระหว่าง .542 ถึง .796 และข้อ

กระทรวงผ่านเกณฑ์หมดทั้ง 9 ข้อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .887 ซึ่งถือว่ามาตรวัดมีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง (ทั้งนี้รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อกระทรวงและการพิจารณาคัดเลือกข้อกระทรวงแสดงไว้ใน ภาคผนวก ก)

วิธีการจำแนกบุคคลเพื่อจัดสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (SES)

เว็บไซต์ของนิตยสาร Marketeer ซึ่งเป็นนิตยสารการตลาดอธิบายว่า การจำแนกบุคคลเป็นสถานภาพทางสังคมต่างๆ มีหลักการด้วยกัน 3 วิธี ดังนี้

1. วิธีการลงมติ (Reputation Method) โดยสมาชิกในสังคมลงมติเพื่อจัดสถานภาพทางสังคมให้กับสมาชิกในสังคมของตน ซึ่งวิธีนี้เหมาะกับชุมชนที่มีขนาดเล็ก และอาจเกิดความเห็นทางมติที่ไม่ตรงกันระหว่างสมาชิกได้
2. วิธีการประเมินตนเอง (Self-Placement Method) โดยให้เขาประเมินว่าตนเองน่าจะอยู่ในสถานภาพใดทางสังคม เป็นวิธีที่ทำได้ง่าย แต่อาจมีปัญหาจากอคติของผู้ตอบที่ถ่อมตัวหรือโอ้อวดเกินจริง ทำให้ผลที่ได้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง
3. วิธีวัตถุวิสัย (Objective Method) โดยใช้เกณฑ์ด้านวัตถุเป็นหลักในการประเมิน เช่น ระดับรายได้ อาชีพ ทรัพย์สินที่ครอบครอง ระดับการศึกษา และตำแหน่งในสังคม รวมถึงประเด็นด้านวัตถุอื่นๆ

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวัตถุวิสัยมาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รายได้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพ จึงจำเป็นต้องใช้รายได้ต่อหัวของบุคคลในครอบครัวมาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ **ทางสำนักงานสถิติแห่งชาติได้มีการสำรวจสำมะโนประชากรไทยทุกปี เพื่อหาค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายต่อหัวของสมาชิกในครัวเรือนมาเป็นตัวบ่งชี้ถึงสถานภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัวนั้น หากนำรายได้ทั้งหมดของครอบครัวหารด้วยจำนวนสมาชิกในครอบครัวแล้ว ค่าใช้จ่ายต่อหัวยังมีค่ามากแสดงว่ามีสถานภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างดี** ผู้วิจัยจึงใช้รายได้รวมทั้งครอบครัวมาหารด้วยจำนวนสมาชิกในครอบครัว เพื่อแสดงถึงรายได้ของนิสิตหรือกลุ่มตัวอย่าง

2. อาชีพ ผู้วิจัยใช้อาชีพของบิดามารดา แทนคะแนนอาชีพของกลุ่มตัวอย่างที่ยังคงเป็นนิสิต ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ

3. ระดับการศึกษา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากผู้วิจัยใช้ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณโดยตรง กลุ่มตัวอย่างทุกคนจะมีคะแนนในด้านระดับการศึกษาเท่ากันหมด ซึ่งถือเป็นอุปสรรคในการจำแนกกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระดับการศึกษาของบิดา มารดา ของกลุ่มตัวอย่างแทน

กล่าวโดยสรุปคือ ผู้วิจัยใช้คะแนนจาก 3 ด้านในการจำแนกสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง คือ รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษา ซึ่งคะแนนจากทั้ง 3 ด้านนี้ ใช้คะแนนของบิดามารดาทั้งหมด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างยังคงเป็นนิสิตหากใช้คะแนนของนิสิตเอง จะทำให้ไม่สามารถจำแนกสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า งานวิจัยนี้วัดสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา เพราะหากบิดามารดาอยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับใด บุตรก็ต้องอยู่ในระดับนั้นด้วย

วิธีคำนวณค่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามสูตร Census Bureau Index of Socioeconomic Status (SES)

สูตรในการคำนวณสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมนี้เป็นเกณฑ์ที่ใช้จำแนกสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้ในอเมริกา ผู้วิจัยจึงนำเกณฑ์นี้มาแปลเป็นภาษาไทยและปรับช่วงรายได้ให้สอดคล้องกับสังคมไทย เพราะในประเทศไทยยังไม่มีเกณฑ์หรือวิธีการที่ใช้แบ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจน ซึ่งโดยปกติแล้วที่อเมริกาจะใช้รายได้ทั้งหมดของบุคคลนั้นมาใช้ในการคำนวณสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามสูตร Census Bureau Index of Socioeconomic Status (SES) แต่เมื่อผู้วิจัยนำมาปรับใช้กับสังคมไทยจึงเปลี่ยนจากการใช้คะแนนรายได้ทั้งหมดของบุคคล มาเป็นรายได้ต่อหัวของครัวเรือนแทน เนื่องจากมีเพียงสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ได้จัดทำการสำรวจสำมะโนประชากร และได้แบ่งระดับขั้นของคนไทยไว้ 5 ระดับ โดยใช้รายได้ต่อหัวของครัวเรือนเป็นเกณฑ์ ซึ่งสูตรในการคำนวณ มีดังนี้

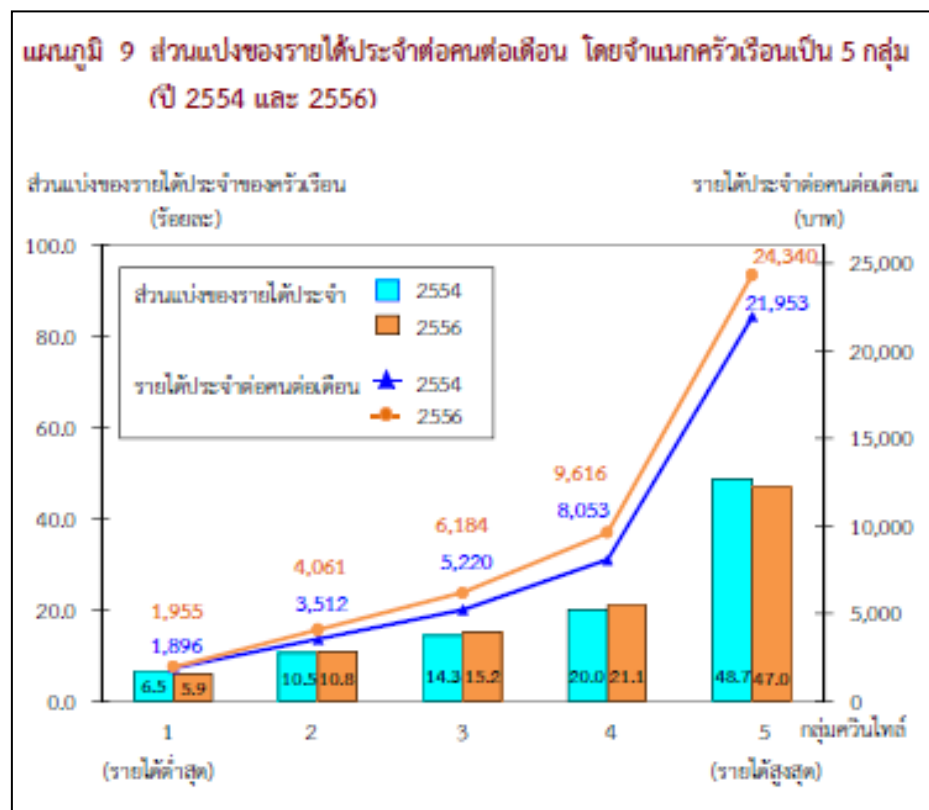
$$\text{SES score} = (\text{Income} + \text{Education} + \text{Occupation}) / 3$$

กล่าวคือคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม คำนวณได้จาก การนำคะแนนด้านรายได้, การศึกษา และอาชีพมาบวกกัน แล้วจึงนำไปหารด้วย 3 จึงจะได้คะแนนที่นำไปใช้จัดกลุ่มตัวอย่างเข้าสู่ระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างๆ ดังนี้

รายได้		การศึกษา		อาชีพ	
กลุ่ม	คะแนน	กลุ่ม	คะแนน	กลุ่ม	คะแนน
ต่ำกว่า \$3,000	15	ยังไม่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา	10	คนงาน, ผู้ใช้แรงงาน, ผู้ที่ ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิง เศรษฐกิจ (เช่น บำเหน็จ, บำนาญ, เงินช่วยเหลือ, รายได้จากทรัพย์สิน)	20
\$3,000 - \$4,999	31	จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา	23	นักเรียน	33
\$5,000 - \$7,999	62	ยังไม่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา	42	ผู้ปฏิบัติงานด้านงาน บริการ	34
\$8,000 - \$9,999	84	จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา	67	ผู้ประกอบการธุรกิจ, ผู้ชำนาญการ	58
\$10,000 - \$14,999	94	ยังไม่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี	86	ช่างฝีมือ	58
\$15,000 - \$19,999	97	จบการศึกษาระดับ ปริญญาตรี	93	ผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับ ศาสนา	71
\$20,000 - \$29,999	99	ศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา	98	ผู้บริหาร, ผู้จัดการ	81
มากกว่า \$30,000	100			ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	90

จะเห็นได้ว่ารายได้ในตารางคะแนนเดิมนั้นใช้ค่าเงินของอเมริกา ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่สำนักงานสถิติได้ทำการสำรวจสำมะโนประชากร แล้วการจำแนกครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่ม โดยใช้รายได้ต่อหัวของครัวเรือนเป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยรายได้ที่แสดงถึงระดับความเป็นอยู่ที่พอเหมาะของประชาชนในแต่ละกลุ่ม มาพิจารณาเปรียบเทียบกับช่วงคะแนนรายได้ในตารางของอเมริกา พบว่า ช่วงรายได้ต่อหัวต่อเดือนของคนไทยในปี พ.ศ. 2556 กับช่วงรายได้ของอเมริกาที่เคยจัดทำไว้ มีความใกล้เคียงกันมาก

ตารางเปรียบเทียบรายได้	
ช่วงรายได้ตามตารางเดิมของอเมริกา (ซึ่งเป็นรายได้รวมของบุคคลนั้น ๆ ทั้งหมดต่อเดือน)	ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อคนต่อเดือนของคนไทย ในแต่ละกลุ่ม (คำนวณได้จากการนำรายได้ รวมของครอบครัวหารด้วยจำนวนสมาชิก ทั้งหมดในครอบครัว) โดยสำนักงานสถิติ แห่งชาติ แบ่งได้ 5 ระดับ
ต่ำกว่า \$3,000	1,955 บาท
\$3,000 - \$4,999	4,061 บาท
\$5,000 - \$7,999	6,184 บาท
\$8,000 - \$9,999	9,616 บาท
\$10,000 - \$14,999	-
\$15,000 - \$19,999	-
\$20,000 - \$29,999	24,340 บาท
มากกว่า \$30,000	-

เมื่อสังเกตจะพบว่าช่วงรายได้มีความใกล้เคียงกันมาก แต่ในอเมริกานั้นจะมีการแบ่งช่วงของรายได้ไว้ละเอียดมากกว่าคือ 8 ระดับ แต่สำหรับประเทศไทยที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดแบ่งระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวในสังคมไทยไว้เพียง 5 ระดับ โดยผู้วิจัยจำเป็นที่จะต้องปรับช่วงรายได้ต่อหัวในไทยให้เป็น 8 ระดับเช่นกัน เพื่อให้สามารถนำคะแนนจากตารางตามสูตร **Census Bureau Index of Socioeconomic Status (SES)** มาใช้ในการคำนวณได้ โดยที่ไม่มีช่วงคะแนนใดขาดหายไป ผู้วิจัยจึงสังเกตเห็นว่าช่วงคะแนนรายได้ต่อหัวที่ขาดหายไปนั้น คือ ช่วงรายได้ในระดับสูงสุด ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่คนไทยบางคนอาจจะมีค่าเฉลี่ยรายได้ต่อหัวสูงกว่า 24,340 บาทต่อเดือน ซึ่งเมื่อผู้วิจัยเปลี่ยนสกุลเงินเป็นของไทยโดยคงค่าตัวเลขรายได้ของอเมริกาไว้ แล้วพิจารณาพบว่า ช่วงตัวเลขดังกล่าวครอบคลุมค่าเฉลี่ยรายได้ต่อหัวของไทยในทุกช่วง รวมถึงอีก 3 ช่วงที่คนไทยไม่มีค่าเฉลี่ยในนั้น ก็ครอบคลุมช่วงรายได้ที่เหมาะสมที่ขาดหายไปพอดี ซึ่งเมื่อแปลงสกุลเงินจะได้ตารางดังนี้

รายได้		การศึกษา		อาชีพ	
กลุ่ม	คะแนน	กลุ่ม	คะแนน	กลุ่ม	คะแนน
ต่ำกว่า 3,000 บาท	15	ยังไม่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา	10	คนงาน, ผู้ใช้แรงงาน, ผู้ที่ ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิง เศรษฐกิจ (เช่น บำเหน็จ, บำนาญ, เงินช่วยเหลือ, รายได้จากทรัพย์สิน)	20
3,000 - 4,999 บาท	31	จบการศึกษาระดับ ประถมศึกษา	23	นักเรียน	33
5,000 - 7,999 บาท	62	ยังไม่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา	42	ผู้ปฏิบัติงานด้านงาน บริการ	34
8,000 - 9,999 บาท	84	จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา	67	ผู้ประกอบการธุรกิจ, ผู้ชำนาญการ	58
10,000 - 14,999 บาท	94	ยังไม่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี	86	ช่างฝีมือ	58
15,000 - 19,999 บาท	97	จบการศึกษาระดับ ปริญญาตรี	93	ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับ ศาสนา	71
20,000 - 29,999 บาท	99	ศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษา	98	ผู้บริหาร, ผู้จัดการ	81
มากกว่า 30,000 บาท	100			ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	90

ผู้วิจัยจึงใช้ค่าคะแนนจากตารางนี้มาคำนวณโดยการเข้าสูตร

$$\text{SES score} = (\text{Income} + \text{Education} + \text{Occupation}) / 3$$

เมื่อคำนวณตามสูตรแล้ว หากได้คะแนน

90-99 คะแนน อยู่ในกลุ่มชั้นสูง (Upper Class)

80-89 คะแนน อยู่ในกลุ่มชั้นกลางส่วนบน (Upper-middle Class)

45-79 คะแนน อยู่ในกลุ่มชั้นกลาง (Middle Class)

0-44 คะแนน อยู่ในกลุ่มชั้นกลางส่วนล่าง (Lower-middle Class)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกระดาษ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกชั้นปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows เป็นเครื่องมือในการคำนวณหาค่าต่างๆ ทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติการบรรยาย (descriptive statics) ประกอบด้วย จำนวน (N) การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) โดยจำแนกตามข้อมูลด้านคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ
2. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับค่านิยมทางวัตถุ ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจด้านย่อย 3 ด้าน และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย คะแนนสูงสุด (Max) คะแนนต่ำสุด (Min) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient)

4. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน อิทธิพลของตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบเชิงชั้น (hierarchical regression) โดยวิเคราะห์ผลหลักเป็นลำดับแรก หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทำนายและตัวแปรกำกับซึ่งได้จากผลคูณของตัวแปรทั้งคู่ (Baron & Kenny, 1986)

บทที่ 3

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิตโดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ตัวแปรกำกับ

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

<i>N</i>	หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
<i>Max</i>	หมายถึง คะแนนสูงสุด
<i>Min</i>	หมายถึง คะแนนต่ำสุด
<i>M</i>	หมายถึง ค่ามัชฌิมเลขคณิต (mean)
<i>SD</i>	หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
<i>P</i>	หมายถึง ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (<i>p</i> value)
<i>ns</i>	หมายถึง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (not significant)
<i>r</i>	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (correlation coefficient)
<i>t</i>	หมายถึง ค่าสถิติทดสอบคะแนนเฉลี่ย (<i>t</i> -test)
<i>F</i>	หมายถึง ค่าสถิติทดสอบค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (<i>F</i> -test)

B	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (regression coefficient)
β	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (standardized regression)
R	หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (multiple correlation)
R^2	หมายถึง ความแปรปรวนที่สามารถทำนายตัวแปรตามได้ด้วยตัวแปรอิสระ (square of multiple correlation)
ΔR^2	หมายถึง ความแปรปรวนที่สามารถทำนายตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มตัวแปร อิสระเข้าสมการถดถอย
GLS	หมายถึง คะแนนความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม
LSS	หมายถึง คะแนนความพึงพอใจในตนเอง
LSC	หมายถึง คะแนนความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม
LSM	หมายถึง คะแนนความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ
MAT	หมายถึง คะแนนค่านิยมทางวัตถุ
SES	หมายถึง สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 130 คน เป็นเพศชาย 78 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเป็นเพศหญิง 52 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และในจำนวนนี้สามารถแบ่งกลุ่มอายุได้เป็น 5 กลุ่ม คือ อายุ 18, 19, 20, 21 และ 22 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างที่มากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 19 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.46 หรือ 50 คน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตคณะต่างๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 8 คณะ ได้แก่ คณะวิศวกรรมศาสตร์, คณะวิทยาศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, คณะครุศาสตร์, คณะอักษรศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ และคณะสหเวชศาสตร์ ซึ่งรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และคณะ ได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตาราง 1

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และคณะ (N = 130)

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	78	60.00
	หญิง	52	40.00
รวม		130	100
อายุ	18	18	13.85
	19	50	38.46
	20	39	30.00
	21	21	16.15
	22	2	1.54
รวม		130	100.00
คณะ	วิศวกรรมศาสตร์	62	47.69
	วิทยาศาสตร์	15	11.54
	รัฐศาสตร์	6	4.62
	ครุศาสตร์	4	3.08
	อักษรศาสตร์	2	1.54
	เศรษฐศาสตร์	4	3.08
	แพทยศาสตร์	33	25.38
	สหเวชศาสตร์	4	3.08
รวม		130	100.00

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยยังได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามขนาดครอบครัวและรายได้ ซึ่งถือเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปจำแนกสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางที่ 2

ตาราง 2

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้รวมของครอบครัวต่อเดือน (N = 130)

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	2	4	3.08
	3	19	14.62
	4	65	50.00
	5	31	23.85
	6	8	6.15
	7	2	1.54
	8	1	0.78
	รวม		130
รายได้รวมทั้งครอบครัวต่อเดือน	ต่ำกว่า 20,000	6	4.62
	20,000-30,000	6	4.62
	30,001-40,000	7	5.38
	40,001-50,000	8	6.15
	50,001-60,000	6	4.62
	60,001-70,000	10	7.69
	70,001-80,000	7	5.38
	80,001-90,000	5	3.85
	90,001-100,000	16	12.31
	มากกว่า 100,000	59	45.38
รวม		130	100.00

จากการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามขนาดครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากถึงร้อยละ 50 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวรวม 4 คน และกลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 45.38 มีรายได้รวมของครอบครัวมากกว่า 100,000 บาทต่อเดือน

ตาราง 3

คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร (N = 130)

ตัวแปร	Min	Max	M	SD
1.ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม	1.60	4.80	3.50	.56
2.ความพึงพอใจในตนเอง	2.47	5.00	3.61	.44
3.ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม	2.43	4.79	3.81	.40
4.ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ	2.22	5.00	3.90	.55
5.ค่านิยมทางวัตถุ	1.27	4.60	2.94	.70
6.สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	39.33	95.67	75.01	12.01

ตาราง 4

ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (N = 130)

ตัวแปร	ค่านิยมทางวัตถุ	สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
1.ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม	-.069	-.019
2.ความพึงพอใจในตนเอง	-.069	.037
3.ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม	.049	.070
4.ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ	-.298**	.382***

** $p < .01$, *** $p < .001$

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

สมมติฐานข้อที่ 2 ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

ผู้วิจัยทำการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) ระหว่างตัวแปรค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจ

ในชีวิตโดยรวม, ความพึงพอใจในตนเอง, ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม, ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม, ความพึงพอใจในตนเอง, ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม, ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 130 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.069, ns$) ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานในข้อที่ 1 นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจด้านย่อย 3 ด้าน ก็พบว่าค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์กับความพึงพอใจในตนเองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.069, ns$) และมีสหสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .049, ns$) เช่นกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานในข้อที่ 1

ดังนั้นจึงมีเพียงด้านความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียวที่พบว่า ค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.298, p < .01$) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานในข้อที่ 1

ส่วนผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับตัวแปรอื่นจากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีสหสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.019, ns$) ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานในข้อที่ 2 นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ความพึงพอใจด้านย่อย 3 ด้าน ก็พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีสหสัมพันธ์กับความพึงพอใจในตนเองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .037, ns$) และมีสหสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .070, ns$) เช่นกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมติฐานในข้อที่ 2

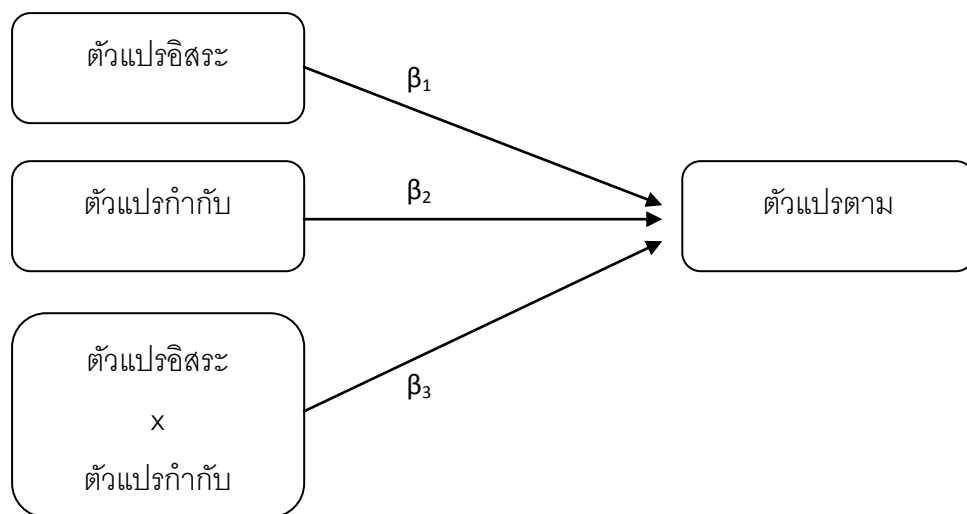
ดังนั้นจึงมีเพียงด้านความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียวที่พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .382, p < .001$) ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานในข้อที่ 2

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ตัวแปรกำกับ

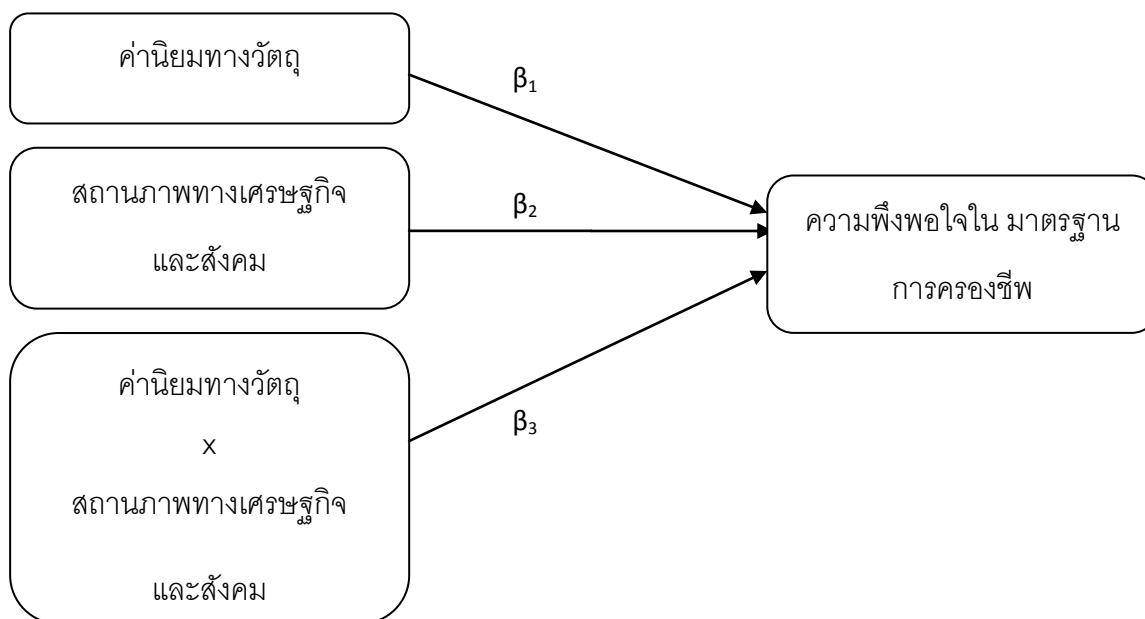
สมมติฐานข้อที่ 3 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่าทั้งตัวแปรค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีสหสัมพันธ์กับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพอย่างมีนัยสำคัญเพียงด้านเดียว ส่วนความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอีก 2 ด้านไม่ถึงระดับนัยสำคัญ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในการเป็นตัวแปรกำกับร่วมกับค่านิยมทางวัตถุถึงความสามารถในการทำนายความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียวเท่านั้น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (hierarchical multiple regression) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรกำกับของ Baron และ Kenny (1986) ที่เสนอว่าสมมติฐานการเป็นตัวแปรกำกับจะเป็นจริงก็ต่อเมื่อ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรกำกับ (predictor x moderator) มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งนำเสนอذجโมเดลต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลทดสอบความเป็นตัวแปรกำกับตามแนวคิดของ Baron และ Kenny (1986)

ภาพที่ 2 โมเดลทดสอบความเป็นตัวแปรกำกับของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวคิดของ Baron และ Kenny (1986)

จากโมเดลทดสอบของ Baron และ Kenny (1986) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. แปลงคะแนนของตัวแปรอิสระและตัวแปรกำกับก่อนการวิเคราะห์ผล

1.1 ตัวแปรอิสระ คือ ค่านิยมทางวัตถุ มีลักษณะเป็นตัวแปรอันดับ (Interval Variable) จึงแปลงคะแนนให้เป็นกลาง (mean centering) ก่อนนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่แม่นยำยิ่งขึ้น

1.2 ตัวแปรกำกับ คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีลักษณะเป็นตัวแปรอันดับ (Interval Variable) จึงแปลงคะแนนให้เป็นกลาง (mean centering) ก่อนนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่แม่นยำยิ่งขึ้น

2. สร้างตัวแปรปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการนำคะแนนค่านิยมทางวัตถุที่แปลงค่าแล้วจากข้อ 1 คูณกับคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แปลงค่าแล้วจากข้อ 1 (ค่านิยมทางวัตถุ x สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม)

3. วิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้น (hierarchical multiple regression) ในโปรแกรม SPSS for Windows ซึ่งรายละเอียดการวิเคราะห์ผลได้แสดงไว้ในตารางที่ 5

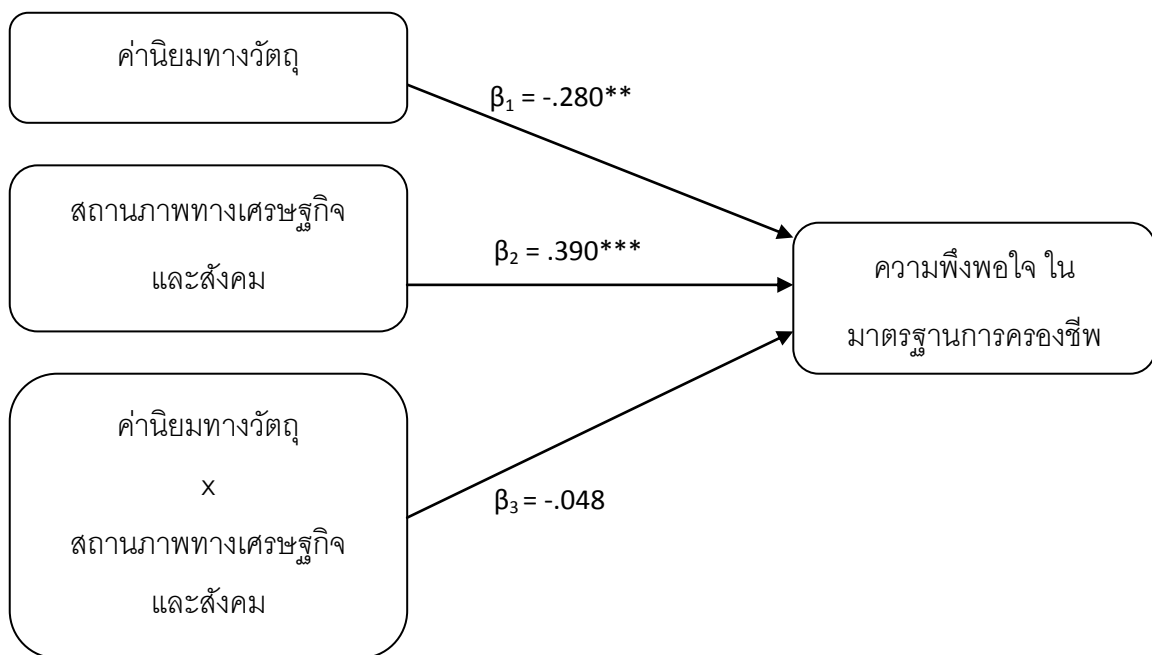
ตาราง 5

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้นทำนายความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ ($N = 130$)

	<i>B</i>	β	<i>t</i>	<i>R</i>	R^2	ΔR^2	ΔF
โมเดล 1	3.895		91.751***	.479	.229	.229	18.859***
MAT	-.224	-.288***	-3.694***				
SES	.017	.374***	4.803***				
โมเดล 2	3.895		91.457***	.481	.231	.002	.334
MAT	-.218	-.280**	-3.519**				
SES	.018	.390***	4.716***				
MATxSES	-.003	-.048	-.578				

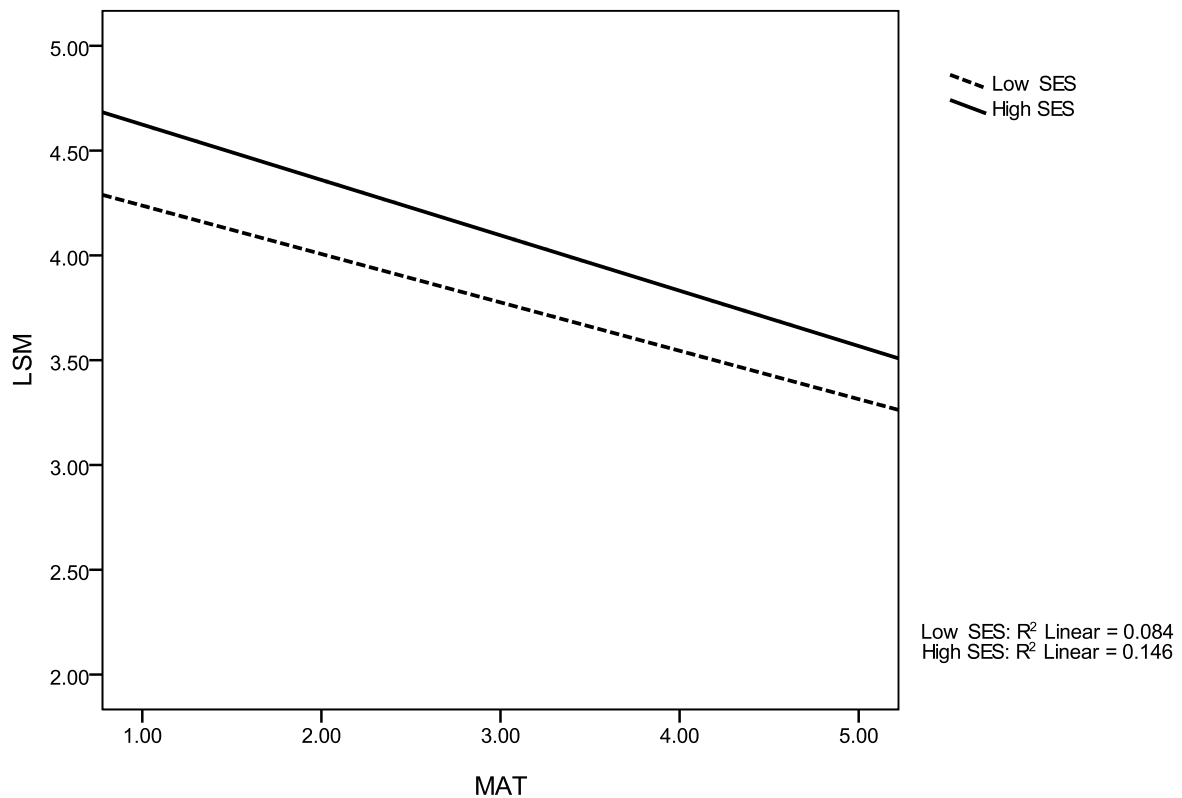
** $p < .01$, *** $p < .001$

เมื่อทำการวิเคราะห์ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ในฐานะตัวแปรทำนาย พบว่า เมื่อเพิ่มผลปฏิสัมพันธ์ของค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสามารถอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจในด้านมาตรฐานการครองชีพ ได้ร้อยละ 23.1 เพิ่มขึ้นจากโมเดลที่ 1 อย่างไม่มีนัยสำคัญที่ร้อยละ 0.2 นอกจากนี้ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรทำนายทางลบที่ไม่มีนัยสำคัญ ($\beta = -.048, p = .57$) ดังนั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจึงไม่ได้กำกับความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในด้านมาตรฐานการครองชีพ

ภาพที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเป็นตัวแปรกำกับของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงแปลผลปฏิสัมพันธ์ที่ได้เป็นกราฟ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกระทำกับตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมให้กลายเป็นตัวแปรดัมมี่ (dummy) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ที่มีคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงและระดับต่ำ โดยกำหนดให้ผู้ที่มีคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงมีค่าเท่ากับ 1 และผู้ที่มีคะแนนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำมีค่าเท่ากับ 0 แล้วจึงนำมาสร้างเป็นกราฟ โดยมีความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ (LSM) เป็นแกนตั้ง และค่านิยมทางวัตถุ (MAT) เป็นแกนนอน จะได้กราฟดังนี้

ภาพที่ 4 เส้นกราฟแสดงผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ โดยแบ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงและระดับต่ำ

จากกราฟผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ได้กำกับความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในด้านมาตรฐานการครองชีพ สังเกตได้จากการที่เส้นกราฟของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งระดับสูงและระดับต่ำไม่ตัดกันซึ่งยืนยันผลการวิเคราะห์ทางสถิติที่ได้ ($\beta_3 = -.048, p > .05$)

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ข้อที่	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ		หมายเหตุ
		สนับสนุน	ปฏิเสธ	
1.	ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน	✓		สนับสนุนเฉพาะความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียว
2.	ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน	✓		สนับสนุนเฉพาะความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียว
3.	สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน		✓	-

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

ผลการวิจัย สนับสนุนสมมติฐาน

จากผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Richins และ Dawson (1992) ที่ว่าค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจทุกด้านที่วัด ทั้งความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย มีค่าสหสัมพันธ์สูงที่สุดในด้านความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ ($r = -.39, p = .01$) บ่งชี้ว่ายิ่งบุคคลมีค่านิยมทางวัตถุสูงมากเท่าใด ก็ยิ่งไม่พอใจในมาตรฐานการครองชีพของตนมากเท่านั้น

สาเหตุที่ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียวนั้น อาจเป็นเพราะผู้ที่มีความนิยมทางวัตถุเชื่อว่าปริมาณและคุณภาพของทรัพย์สินที่ตนและผู้อื่นมีคือดั่งบ่งชี้ความสำเร็จในชีวิต บุคคลจึงมุ่งครอบครองวัตถุสิ่งของเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ (Richins & Dawson, 1992) เพราะฉะนั้นในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง ตัวบ่งชี้ในมาตรฐานการครองชีพและความร่ำรวย จึงสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพได้ดีกว่าความพึงพอใจในด้านอื่น

สำหรับในด้านความพึงพอใจโดยรวม และความพึงพอใจด้านย่อยอีกสองด้าน คือ ความพึงพอใจในตัวเอง และความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น มีสหสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะว่าอาจมีตัวแปรและปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม มากกว่าค่านิยมทางวัตถุเพียงตัวแปรเดียว ดังเช่นการวิจัยของ Lu และ Shih (1997) ที่ระบุแหล่งที่มาหรือสาเหตุความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมประกอบด้วย 9 ปัจจัยคือ การได้รับการตอบสนองของความต้องการการนับถือ, ความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างบุคคล, ความพึงพอใจในด้านความต้องการทางวัตถุ, การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน, ความรู้สึกสบายๆกับชีวิต, ความยินดีในเรื่องของผู้อื่น, ความรู้สึกถึงการควบคุมตนเองได้และรู้สึกถึงการบรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของตน (Self-actualization), ความยินดีและอารมณ์ทางบวกรวมทั้งสุขภาพร่างกาย ซึ่งจะเห็นได้ว่า ด้านความพึงพอใจในความต้องการทางวัตถุของ Lu และ Shih นั้น เปรียบเทียบกับค่านิยมทางวัตถุ ซึ่งเป็นตัวแปรที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เป็นเพียงแค่ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในชีวิตเท่านั้น แต่องค์ประกอบอื่นที่สำคัญไม่ได้นำมาศึกษาในการวิจัยนี้

สมมติฐานข้อ 2 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

ผลการวิจัย สนับสนุนสมมติฐาน

จากผลการวิจัยในตารางที่ 4 พบว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Daraei และ Mohajery (2012) ที่ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต ในกรณีที่บุคคลมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ ระดับความพึงพอใจในชีวิตก็จะอยู่ในต่ำ แต่เมื่อบุคคลมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง บุคคลนั้นก็จะมีระดับความพึงพอใจในชีวิตสูงตามไปด้วย เช่นเดียวกับ Adler และ Newman (2002) ที่พบว่าระดับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประกอบไปด้วยการศึกษา รายได้ อาชีพ ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพมนุษย์ 3 ด้าน คือ การดูแลสุขภาพ พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน และการได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมรอบตัว พบว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำจะมีการดูแลสุขภาพที่แย่กว่า มีรูปแบบพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่ดีของคุณภาพมากกว่า แวดล้อมไปด้วยปัจจัยเสี่ยงที่เป็นผลลบต่อสุขภาพมากกว่า และยังมีแนวโน้มในการเป็นโรคเครียดเรื้อรังซึ่งเป็นปัจจัยที่อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้มากกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง เพราะในการพิจารณาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งที่เป็นตัววัด ได้แก่ รายได้ อาชีพ และระดับการศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนบ่งชี้ถึงความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพได้เป็นอย่างดี ว่าบุคคลนั้นอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมและสังคมแบบใด

สำหรับความสัมพันธ์ของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับความพึงพอใจโดยรวม และความพึงพอใจด้านย่อยอีกสองด้าน คือ ความพึงพอใจในตัวเอง และความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น พบว่ามีสหสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเป็นเพราะว่าปัจจัยในการระบุว่าบุคคลหนึ่ง มีความพึง

พอใจโดยรวมในชีวิตมากนักน้อยเพียงใด การรับรู้ว่าคุณประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายในชีวิต หรือการที่บุคคลหนึ่งมีความพึงพอใจกับสัมพันธภาพต่อเพื่อนหรือบุคคลรอบข้าง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเขาผู้นั้นมี สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับใด กล่าวคือ การที่เราจะเลือกคบเพื่อน ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่า เพื่อนคนนั้นมีฐานะร่ำรวยเพียงใด แต่สัมพันธภาพระหว่างบุคคลจะส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเกิดจาก ปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความเข้าใจต่อบุคคลอื่น, อารมณ์ ความรู้สึก หรือเจตคติ, ความคาดหวังและ ค่านิยม (Heider, 1985 อ้างถึงใน ทศนีย์ ทองสว่าง, 2549)

ดังนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้ จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพเพียงด้านเดียว

สมมติฐานข้อที่ 3 สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม ทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม หรือ ความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน **ผลการวิจัย** ไม่สนับสนุนสมมติฐาน

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สันในบทที่ 3 พบว่าค่านิยมทางวัตถุมีสหสัมพันธ์ทางลบกับ ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพอย่างมีนัยสำคัญเพียงด้านเดียว ส่วนค่าสหสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม ทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมและความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอีก 2 ด้านนั้นมีสหสัมพันธ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงศึกษาอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในการเป็นตัว แปรกำกับร่วมกับค่านิยมทางวัตถุถึงความสามารถในการร่วมกันทำนายความพึงพอใจในมาตรฐานการ ครองชีพเพียงด้านเดียวเท่านั้น

สำหรับผลการวิเคราะห์ตัวแปรกำกับ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเชิงชั้นเพื่อทดสอบ อิทธิพลของตัวแปรกำกับ พบว่า ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและสถานภาพทางเศรษฐกิจและ สังคมเป็นตัวแปรทำนายทางลบที่ไม่มีนัยสำคัญ ดังนั้นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมจึงไม่ได้กำกับ ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในด้านมาตรฐานการครองชีพ สาเหตุอาจ เนื่องมาจากในการวิจัยนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง ทำให้เมื่อ คิดคะแนนผู้วิจัยจึงต้องใช้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดาในการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งใน ส่วนรายได้และระดับการศึกษา จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่ได้แสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง ทำให้ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ประกอบกับเกณฑ์ที่ใช้วัดสถานภาพ

ทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศไทยยังขาดความเป็นมาตรฐานอยู่มาก กล่าวคือ ในงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยที่ทำการศึกษเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ให้เข้ากับวิธีการศึกษาและวัตถุประสงค์ในการวิจัยของแต่ละบุคคล และงานวิจัยที่ศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในสังคมไทยนั้น มีข้อจำกัดในการนำไปใช้ในเขตเมืองซึ่งเป็นเขตที่ผู้วิจัยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง ดังเช่น การวิจัยของ พิณิจ ลาภธนานนท์ (2538) ที่ทำการศึกษาดังข้างต้นที่สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในสังคมไทย พบข้อจำกัดในการทำวิจัยที่ว่า สภาพเมืองและเงื่อนไขความเป็นเมืองในกรุงเทพมหานครมีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เงื่อนไขที่นำมาใช้วิเคราะห์การจัดช่วงชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละพื้นที่และแต่ละช่วงเวลา มีความแตกต่างกันไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ การจัดสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม(Socio-Economic Status) ในประเทศไทยยังไม่มี ความแน่นอน ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และไม่มีมาตรฐานเพียงพอเมื่อเทียบกับการจัดสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในต่างประเทศ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์ของ Census Bureau Index of Socio- Economic Status ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการจัดสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของอเมริกามาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย (ดูรายละเอียดได้จากบทที่ 2 หน้า 37)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต โดยมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นิสิตปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยทำการสำรวจในเดือนธันวาคม 2556

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นิสิตปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2556 จำนวนทั้งสิ้น 130 คน (เพศชาย 78 คน เพศหญิง 52 คน)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ค่านิยมทางวัตถุ

ตัวแปรตาม ความพึงพอใจในชีวิต

ตัวแปรกำกับ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

สมมติฐานการวิจัย

1. ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจโดยรวม หรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน
3. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมหรือความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อยอย่างน้อย 1 ด้าน ใน 3 ด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ รหัสนิสิตนักศึกษา สถานศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว รายได้ต่อเดือนของครอบครัว การศึกษาสูงสุดของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา
2. ตอนที่ 2 มาตรการวัดความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม ผู้วิจัยใช้มาตรของ วัชรภรณ์ เฟงจิตต์ (2543) ที่แปลมาจากมาตรการวัดความพึงพอใจในชีวิตของ Pavot และ Diener (1993)
3. ตอนที่ 3 มาตรการวัดความพึงพอใจในชีวิตด้านย่อย ผู้วิจัยดัดแปลงและสร้างมาตรเพิ่มเติมจากมาตรการวัดความพึงพอใจในชีวิตย่อยด้านต่างๆของ Leelakulthanit และ Day (1993) รวม 3 มาตร คือมาตรการวัดความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ มาตรการวัดความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม และมาตรการวัดความพึงพอใจในตนเอง
4. ตอนที่ 4 มาตรการค่านิยมทางวัตถุ ผู้วิจัยใช้มาตรวัดของ วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์ (2551) ที่พัฒนาขึ้นจากมาตร materialism scale ของ Richins และ Dawson (1992)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกระดาษ โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกชั้นปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows เป็นเครื่องมือในการคำนวณค่าต่างๆทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติการบรรยาย (descriptive statics) ประกอบด้วย จำนวน (N) การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) โดยจำแนกตามข้อมูลด้านคุณลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ
2. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับค่านิยมทางวัตถุ ความพึงพอใจในชีวิต และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ประกอบด้วย จำนวน (N) ร้อยละ (percentage)
3. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient)

4. วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน อิทธิพลของตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในการกำกับความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุและความพึงพอใจในชีวิต ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยแบบเชิงชั้น (hierarchical regression) โดยวิเคราะห์ผลหลักเป็นลำดับแรก หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทำนายและตัวแปรกำกับซึ่งได้จากผลคูณของตัวแปรทั้งคู่ (Baron & Kenny, 1986)

ผลการวิจัย

1. ค่านิยมทางวัตถุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐบาลเท่านั้น จึงเป็นที่น่าสนใจสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปที่ควรศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง นิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยของเอกชน
2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เป็นกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ไม่มีรายได้ ผู้วิจัยจึงต้องใช้สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดาในการวิเคราะห์ข้อมูล จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่ได้แสดงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง จึงทำให้ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
3. ตัวแปรกำกับที่เป็นสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม นับว่าเป็นตัวแปรใหม่ที่ยังไม่ได้ทำการศึกษาในบริบทของสังคมไทยมากนัก เกณฑ์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้จึงยึดตามบริบทของสังคมตะวันตก ซึ่งอาจทำให้เกณฑ์คะแนนของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (SES) ขาดความเป็นมาตรฐาน และอาจไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในบริบทสังคมตะวันออกเช่นในประเทศไทย เนื่องจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนอเมริกัน มีความแตกต่างกับคนไทยอยู่มาก
4. ควรทำการศึกษาเฉพาะเจาะจงค่านิยมทางวัตถุด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ค่านิยมทางวัตถุต่อสินค้าแบรนด์เนม ค่านิยมทางวัตถุต่อเครื่องมือสื่อสารทันสมัย

5. สำหรับงานวิจัยในอนาคต ควรศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยเพิ่มเติมอื่นๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อค่านิยมทางวัตถุ และความพึงพอใจในชีวิต

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การจัดระดับชั้นของสังคมไทย. (ไม่ระบุปีที่พิมพ์). ค้นมาเมื่อ 2 สิงหาคม 2556, จาก

http://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/thai/08.html

จินตนา อินทรไทย. (2525). ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ เส็งประชา. (2524). สังคมวิทยา(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. (2549). สังคมวิทยา(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บรรพต วีระชัย. (2520). สังคมวิทยา มานุษยวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. (2510). สถานภาพและบทบาท. เอกสารคำบรรยายวิชาสังคมวิทยา. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์. (2550). วิธีการสร้างดัชนีวัดสถานภาพเศรษฐกิจสังคม. รายงานการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2550 สมาคมนักประชากรไทย, ประเทศไทย, 6, 311-324.

ปรีชา คุณินทร์พันธุ์. (2526). การจัดช่วงชั้นทางสังคมของกรุงเทพมหานคร. เงินทุนอุดหนุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลกฤษณ์ ไพรสานท์วิชกุล. (2549). การวิเคราะห์ Social Economic Status (SES) เพื่อการจำแนกลักษณะของผู้บริโภค. ค้นมาเมื่อ 1 สิงหาคม 2556, จาก business.east.spu.ac.th/admin/waaa_file/A161.doc

พินิจ ลาภณานันท์. (2538). การศึกษาตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมในสังคมไทย ระยะที่ 2. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชรารภรณ์ เฟ่งจิตต์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิต: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันตือโคก ผู้ที่เป็นสมาชิกสโมสรโรตารีและพนักงานทั่วไปในองค์กรขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

วันวิสาข์ เอกภรณ์พงษ์. (2551). *บทบาทการเพิ่มคุณค่าให้ตนเองในการส่งผ่านความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความหลงตนเองและวัตถุนิยม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล. (2556). ปัจจัยในการทำนาค่านิยมแบบวัตถุนิยมของนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*, 34, 17-29.

วรรณพักตร์ วิวัฒน์วงศา. (20 กันยายน 2553). *ยุควัตถุนิยม: เลี้ยงลูกอย่างไรไม่ติดหรูจนเกินตัว. ผู้จัดการ. คัดมาเมื่อ 2 สิงหาคม 2556, จาก <http://www.manager.co.th/Family/ViewNews>*

ศรัณย์พงษ์ เทียงธรรม, กฤติกา คงสมพงษ์, และ โรจน์ศักดิ์ โนมวิไลลักษณ์. (2550, มีนาคม). 4 Social Class 4 Lifestyle on Research. *Marketeer*, คัดมาจาก http://www.marketeer.co.th/inside_detail.php?inside_id=5375

ศุภชัย ศรีสุชาติ. (ธันวาคม 2554). *Constructing of household asset index: Case study of asset holding of Thai's household. เอกสารนำเสนอในการประชุมวิชาการเผยแพร่ความรู้ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.*

สุริยเดว ทรีปาตี. (30 มีนาคม 2553). *สังคมวัยรุ่นไทยวิกฤติยึดค่านิยมทางวัตถุ. คัดมาเมื่อ 1 สิงหาคม 2556, จาก <http://talkaboutsex.thaihealth.or.th/news/292>*

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2537). *โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2537. คัดมาเมื่อ 2 สิงหาคม 2556, จาก <http://statstd.nso.go.th/definition/projectdetail.aspx?periodId =23>*

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). *สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรก ของปี 2554*. คัดมาเมื่อ 2 สิงหาคม 2556, จาก [http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/sociolmpt54\(6\).pdf](http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/sociolmpt54(6).pdf)

เอมอร จังศิริพรปกรณ์. (2541). การพัฒนาตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย นีรัญโต. (2526). *สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

Adler, E. N., & Newman, K. (2002). Socioeconomic disparities in health: Pathways and policies. *Health Affairs*, 21, 60-76.

Boskey, E. (2009). Socioeconomic Status (SES). Retrieved August 2, 2013, from <http://std.about.com/od/glossary/g/segloss.htm>

Cantril, H. (1965). *The Pattern of Human Concerns*. Rutgers University Press, NewBrunswick.

Chowhan, J., & Stewart, J.M. (2007). Television and the behavior of adolescents: Does socio-economic status moderate the link? *Social Science & Medicine*, 65, 1324–1336.

Daraei, M., & Mohajery, A. (2012). The impact of socioeconomic status on life satisfaction. *Social Indicators Research*, 112, 69–81.

Deindl, C. (2012). The influence of living conditions in early life on life satisfaction in old age. *Advances in Life Course Research*, 18, 107-114.

- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, *95*, 542-575.
- Diener, E., & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators. *Social Indicators Research*, *40*, 189-216.
- Diener, E., Suh, E., & Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*, *24*(1), 25-41.
- Diener, E., Suh, E., Lican, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, *125*(2), 276-302.
- Flanagan, J.C. (1978). A research approach to improving our quality of life. *American Psychologist*, *33*, 138-147.
- Golberg, M. E., Gorn, G. J., Peracchio, L. A., & Bamossy, G. (2003). Understanding materialism among youth. *Journal of Consumer Psychology*, *13*(3), 278-288.
- Hjalmarson, H. (2006). Material Values, valued possessions, and their use: A study of schoolchildren age nine to fifteen. *European Advances in Consumer Research*, *7*, 333-338.
- Leelakulthanit, P., & Day, R. (1993). Cross cultural comparisons of quality of life of Thais and Americans. *Social Indicators Research*, *30*, 49-70.
- Lopez, J. M., Pol, E. V., Bolano, C. C., & Marino, S. M. (2011). Materialism, life-satisfaction and addictive buying: Examining the causal relationships. *Personality and Individual Differences*, *50*, 772-776.
- Lu, L., & Shih, J. B. (1997). Sources of happiness: A qualitative approach. *The Journal of Social Psychology*, *137*, 181-187.
- Meadow, H. L., Mentzer, J. T., Rahtz, D. R. & Sirgy, M. J. (1992). A life satisfaction measure based on judgment theory. *Social Indicator Research*, *26*, 23-59.

Pavot, W., Diener, E., Colvin, C. R., & Sandvik, E. (1991). Further validation of the Satisfaction With Life Scale: Evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment, 57*, 149-161.

Ryan, L., & Dziurawiec, S. (2000). Materialism and its relationship to life satisfaction. *Social Indicators Research, 55*, 185-197.

Shin, D. C. & Johnson, D. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of quality of life. *Social indicators Research, 5*, 475-492.

Shrum, L.J., Wong, N., Arif, F., Chugani, S.K., Gunz, A., Lowrey, T.M., Nairn, A.,...Sundie, J. (2013). Reconceptualizing materialism as identity goal pursuits: Functions, processes, and consequences. *Journal of Business Research, 66*, 1179-1185.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางที่ ก

ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t ค่านัยสำคัญ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อของมาตรฐาน
ความพึงพอใจในตนเอง

ข้อที่	ข้อ ภาระทง	การวิเคราะห์ข้อภาระทง				ค่า t	ค่า นัยสำคัญ (p)	CITC ($N = 60$)	ข้อที่ผ่าน
		วิธีกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ							
		กลุ่มสูง ($n = 15$)		กลุ่มต่ำ ($n = 18$)					
		M	SD	M	SD				
1	LSSE01	4.40	.507	3.17	.707	5.647***	.000	.535	✓
2	LSSE02	4.27	.594	3.56	.511	3.698***	.000	.385	✓
3	LSSE03	4.27	.594	3.44	.511	4.276***	.000	.435	✓
4	LSSE04	4.47	.516	3.06	.873	5.757***	.000	.557	✓
5	LSSE05	4.27	.704	3.17	.618	4.780***	.000	.556	✓
6	LSSE06	4.33	.617	3.00	.767	5.423***	.000	.596	✓
7	LSSE07	4.60	.507	3.44	.511	6.489***	.000	.620	✓
8	LSSE08	4.00	.756	3.00	.767	3.754***	.000	.524	✓
9	LSSE09	4.33	.488	3.23	.548	6.089***	.000	.659	✓
10	LSSE10	4.00	.655	2.72	.752	5.150***	.000	.435	✓
11	LSSE11	4.20	.676	3.22	.647	4.236***	.000	.514	✓
12	LSSE12	4.27	.594	3.39	.698	4.846***	.000	.426	✓
13	LSSE13	4.47	.516	3.44	.705	4.665***	.000	.577	✓
14	LSSE14	4.33	.617	3.28	.752	4.349***	.000	.477	✓
15	LSSE15	4.00	.756	3.06	.873	3.287**	.001	.332	✓
16	LSSE16	4.27	.704	3.44	.705	3.339**	.001	.439	✓
17	LSSE17	4.07	.704	3.22	.878	3.004**	.002	.335	✓
							$\alpha =$.867	

หมายเหตุ ค่า t ที่ขีดเส้นใต้เป็นการวิเคราะห์โดยแยกความแปรปรวน; ค่า r วิฤต (58, .05, หนึ่งหาง) = .214;

CITC คือ สหสัมพันธ์ของข้อภาระทงนั้นๆ กับข้อภาระทงที่เหลือทั้งหมด เมื่อวิเคราะห์ 17 ข้อภาระทง;

** $p < .01$, หางเดียว. *** $p < .001$, หางเดียว.

ตารางที่ ข

ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t ค่านัยสำคัญ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อของมาตรฐาน
ความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางสังคม

ข้อที่	ข้อ กระทง	การวิเคราะห์ข้อกระทง				ค่า t	ค่า นัยสำคัญ (p)	CITC ($N = 60$)	ข้อที่ผ่าน
		วิธีกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ							
		กลุ่มสูง ($n = 18$)		กลุ่มต่ำ ($n = 15$)					
		M	SD	M	SD				
1	LSSO01	4.50	.514	3.60	.632	4.510***	.000	.561	✓
2	LSSO02	4.06	.802	3.27	.799	2.818**	.004	.444	✓
3	LSSO03	4.33	.485	3.13	.743	5.579***	.000	.737	✓
4	LSSO04	4.28	.575	2.93	.704	6.045***	.000	.598	✓
5	LSSO05	4.22	.647	3.13	.640	4.839***	.000	.591	✓
6	LSSO06	4.28	.575	3.07	.458	6.599***	.000	.697	✓
7	LSSO07	4.39	.608	3.00	.535	6.983***	.000	.623	✓
8	LSSO08	4.44	.616	3.27	.704	5.128***	.000	.640	✓
9	LSSO09	4.22	.548	3.13	.640	5.266***	.000	.651	✓
10	LSSO10	4.39	.502	3.33	.488	6.093***	.000	.529	✓
11	LSSO11	4.33	.485	3.33	.488	5.881***	.000	.588	✓
12	LSSO12	4.39	.502	3.13	.743	5.770***	.000	.713	✓
13	LSSO13	4.22	.548	3.27	.458	5.366***	.000	.673	✓
14	LSSO14	4.28	.575	3.40	.507	4.606***	.000	.519	✓
							$\alpha =$.906	

หมายเหตุ ค่า t ที่ขีดเส้นใต้เป็นการวิเคราะห์โดยแยกความแปรปรวน; ค่า r วิฤต (58, .05, หนึ่งหาง) = .214;

CITC คือ สหสัมพันธ์ของข้อกระทงนั้นๆ กับข้อกระทงที่เหลือทั้งหมด เมื่อวิเคราะห์ 14 ข้อกระทง

** $p < .01$, หางเดียว. *** $p < .001$, หางเดียว.

ตารางที่ ค

ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่านัยสำคัญ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อของมาตรวัด
ความพึงพอใจในมาตรฐานการครองชีพ

ข้อ ที่	ข้อ กระทง	การวิเคราะห์ข้อกระทง				ค่าที (<i>t</i>)	ค่า นัยสำคัญ (<i>p</i>)	CITC (<i>N</i> = 60)	ข้อที่ผ่าน
		วิธีกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ							
		กลุ่มสูง (<i>n</i> = 15)		กลุ่มต่ำ (<i>n</i> = 15)					
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>				
1	LSMA01	4.87	.352	3.20	.862	6.934***	.000	.625	✓
2	LSMA02	4.87	.352	3.20	.561	9.752***	.000	.796	✓
3	LSMA03	4.87	.352	3.27	.594	8.980***	.000	.627	✓
4	LSMA04	4.73	.458	3.13	.352	10.733***	.000	.768	✓
5	LSMA05	4.67	.488	3.20	.676	6.813***	.000	.645	✓
6	LSMA06	4.93	.258	3.67	.724	6.384***	.000	.616	✓
7	LSMA07	4.20	.862	2.40	.828	5.833***	.000	.585	✓
8	LSMA08	4.20	.862	2.80	.862	4.448***	.000	.542	✓
9	LSMA09	4.60	.632	3.07	.704	6.276***	.000	.633	✓
							α =	.887	

หมายเหตุ ค่า *t* ที่ขีดเส้นใต้เป็นการวิเคราะห์โดยแยกความแปรปรวน; ค่า *r* วิกฤต (58, .05, หนึ่งหาง) = .214;

CITC คือ สหสัมพันธ์ของข้อกระทงนั้นๆ กับข้อกระทงที่เหลือทั้งหมด เมื่อวิเคราะห์ 9 ข้อกระทง

****p* < .001, หางเดียว.

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตปริญญาตรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ซึ่งเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอความกรุณาให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง และตามความรู้สึกของท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยรับรองว่าคำตอบของท่านจะเป็นความลับ จะไม่มีการนำเสนอผลจากการตอบเป็นรายบุคคล และคำตอบของท่านจะไม่มีผลทางลบใดๆ เกิดขึ้นกับตัวท่าน

โปรดอ่านคำถามข้างล่าง และตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบ ขอความกรุณาตอบคำถามให้ครบทุกข้อ เพื่อให้ข้อมูลที่ท่านตอบมีความสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านสละเวลาอันมีค่าและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

เพศ: ชาย หญิง อายุ:ปี

รหัสนิสิต: ชั้นปี คณะ:

ตัวอย่างมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

จำนวนสมาชิกในครอบครัว(โพรตระกูล): คน

รายได้ต่อเดือนของครอบครัว (ที่ยังไม่หักค่าใช้จ่ายใดๆ)

☐ ต่ำกว่า 20,000 บาท	☐ 60,001 - 70,000 บาท
☐ 20,000 - 30,000 บาท	☐ 70,001 - 80,000 บาท
☐ 30,001 - 40,000 บาท	☐ 80,001 - 90,000 บาท
☐ 40,001 - 50,000 บาท	☐ 90,001 - 100,000 บาท
☐ 50,001 - 60,000 บาท	☐ มากกว่า 100,000 บาท

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบิดา

อาชีพของบิดา	ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา
☐ ทำธุรกิจส่วนตัวเกี่ยวกับการเกษตร(ปลูกพืช, เลี้ยงสัตว์, เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ, ทำประมง, ป่าไม้, บริการทางการเกษตร)	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
☐ หน่วยงานเกี่ยวกับการเกษตร	☐ ปริญญาตรี
☐ ทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตร	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ หน่วยงานทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร	
☐ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ (แพทย์, ทันตแพทย์, เภสัชกร, พยาบาล, วิศวกร, สถาปนิก) นักวิชาการ นักบริหารและผู้จัดการระดับสูง(ในองค์การขนาดใหญ่) ข้าราชการระดับสัญญาบัตร	
☐ เสมียน, ข้าราชการ, พนักงานเอกชน, พนักงานขายและให้บริการ	
☐ ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ (เช่น บำเหน็จ, บำนาญ, เงินช่วยเหลือ, รายได้จากทรัพย์สิน)	
☐ อื่นๆ (โพรตระกูล)	

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับมารดา

อาชีพของบิดา	ระดับการศึกษาสูงสุดของบิดา
☐ ทำธุรกิจส่วนตัวเกี่ยวกับการเกษตร(ปลูกพืช, เลี้ยงสัตว์, เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ, ทำประมง, ป่าไม้, บริการทางการเกษตร)	☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี
☐ หน่วยงานเกี่ยวกับการเกษตร	☐ ปริญญาตรี
☐ ทำธุรกิจส่วนตัวที่ไม่ใช่การเกษตร	☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ หน่วยงานทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับการเกษตร	
☐ ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ (แพทย์, ทันตแพทย์, เภสัชกร, พยาบาล, วิศวกร, สถาปนิก) นักวิชาการ นักบริหารและผู้จัดการระดับสูง(ในองค์การขนาดใหญ่) ข้าราชการระดับสัญญาบัตร	
☐ เสมียน, ข้าราชการ, พนักงานเอกชน, พนักงานขายและให้บริการ	
☐ ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ (เช่น บำเหน็จ, บำนาญ, เงินช่วยเหลือ, รายได้จากทรัพย์สิน)	
☐ อื่นๆ (โพรตระกูล)	

ตอนที่ 2 โปรดตอบคำถามทุกข้อตามความเป็นจริง โดยทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลข ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยและเห็นด้วยเท่าๆกัน	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. โดยภาพรวม ชีวิตของฉันได้เป็นไปตามที่ฉันวาดหวังไว้แทบทุกประการ	1	2	3	4	5
2. สภาพต่างๆ ในชีวิตฉันเป็นสิ่งที่ดีมาก	1	2	3	4	5
3. ฉันพึงพอใจในชีวิตของฉัน	1	2	3	4	5

ตอนที่ 3 กรุณาระบุว่า “ในขณะนี้ ท่านรู้สึกพึงพอใจกับประเด็นต่างๆ ในชีวิตของท่าน ในแต่ละข้อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด” โดยใช้ 1-5 แทนระดับความรู้สึกของท่านโปรดทำเครื่องหมาย X ที่ตัวเลขเพียงคำตอบเดียว

1. ความพึงพอใจในตัวเอง

ประเด็น	ไม่พอใจอย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	ไม่พอใจและพอใจเท่าๆกัน	พอใจ	พอใจอย่างยิ่ง
1. การประสบความสำเร็จในเป้าหมายที่ฉันได้วางไว้	1	2	3	4	5
2. การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น, ทักษะทางสังคม	1	2	3	4	5
3. การได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่น	1	2	3	4	5
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของฉัน	1	2	3	4	5
5. ระดับศักยภาพที่ฉันมีในการทำงาน	1	2	3	4	5

2. ความพึงพอใจในการเข้าสังคม

ประเด็น	ไม่พอใจอย่างยิ่ง	ไม่พอใจ	ไม่พอใจและพอใจเท่าๆกัน	พอใจ	พอใจอย่างยิ่ง
1. เพื่อนๆ ของฉัน	1	2	3	4	5
2. เพื่อนบ้านและคนรู้จักของฉัน	1	2	3	4	5
3. โอกาสที่ฉันได้ใช้เวลาร่วมกับผู้อื่น	1	2	3	4	5
4. การเป็นสมาชิกชมรม สมาคม หรือองค์กรทางสังคมต่างๆ	1	2	3	4	5
5. ความสะดวกสบายของสถานที่ที่ฉันใช้พบปะสังสรรค์ทางสังคม	1	2	3	4	5

3. ความพึงพอใจใน มาตรฐานการครองชีพ

ประเด็น	ไม่พอใจ อย่างยิ่ง	ไม่ พอใจ	ไม่พอใจ และพอใจ เท่าๆกัน	พอใจ	พอใจ อย่างยิ่ง
1. สภาพบ้านหรือที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน	1	2	3	4	5
2. เฟอร์นิเจอร์และเครื่องอำนวยความสะดวกภายใน บ้านที่ฉันมี	1	2	3	4	5
3. พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	1	2	3	4	5
4. เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	1	2	3	4	5
5. เครื่องประดับทั้งหมดที่ฉันมี (เช่น สร้อย แหวน เข็มขัด นาฬิกา)	1	2	3	4	5

ตอนที่ 4 กรุณาอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียดและทำเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	เห็นด้วย และไม่เห็น ด้วย พอๆกัน	เห็นด้วย	เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	ชีวิตของฉันน่าจะดีขึ้นหากฉันได้ครอบครองสิ่งที่ ฉันยังไม่มี	1	2	3	4	5
2	ฉันมักกระตือรือร้นที่จะได้เป็นเจ้าของสิ่งต่างๆ	1	2	3	4	5
3	ฉันชื่นชมคนที่มีบ้าน มีรถ และเสื้อผ้าหรูหราราคา แพง	1	2	3	4	5
4	บางครั้งฉันรู้สึกหงุดหงิดเล็กน้อยที่ฉันไม่สามารถ หาเงินมาซื้อของทุกอย่างที่ฉันต้องการได้	1	2	3	4	5
5	ฉันชอบชีวิตที่หรูหราฟู่ฟ่า	1	2	3	4	5

ขอความกรุณาตรวจสอบให้แน่ใจว่า “ท่านตอบครบทุกข้อ” ขอบพระคุณอย่างสูงค่ะ